

ΙΟΝΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

**ΣΧΟΛΗ ΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ ΤΗΣ
ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ**

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**ΠΤΥΧΕΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗΣ ΖΩΗΣ ΣΤΗΝ
ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΑΔΑ**

**ΕΠΙΒΛΕΠΟΝΤΕΣ : Όνομα, Επώνυμο : Θεόδωρος
Παππάς (Αναπληρωτής Πρύτανης)**

: Όνομα, Επώνυμο : Ευδοκία Λεοντιάδου

ΚΕΡΚΥΡΑ

ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 2018

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**ΠΤΥΧΕΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗΣ ΖΩΗΣ ΣΤΗΝ
ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΑΔΑ**

Όνομα, Επώνυμο: Κατερίνα Τσούτσα

ΑΜ: Β2013043

Όνομα, Επώνυμο: Ειρήνη Κυριακή Νοταρίδου

ΑΜ: Β2013050

Περιεχόμενα

Περίληψη.....	6
Abstract	8
Εισαγωγή.....	10
1. Ο θεσμός της οικογένειας στην αρχαία Ελλάδα	14
2. Ο γάμος στην αρχαία Ελλάδα.....	15
2.1 Το Διαζύγιο.....	26
2.2 Ο γάμος στην αρχαία Σπάρτη	26
3. Η θέση της γυναίκας στην αρχαία Ελλάδα	27
4. Η κατοικία και ο εξοπλισμός της.....	34
4.1 Τα σπίτια της πόλης.....	36
4.2 Τα σπίτια της εξοχής.....	37
4.3 Τα σπίτια των φτωχών	38
4.4 Ο γυναικωνίτης.....	40
4.5 Ο ανδρώνας	41
4.6 Ο εξοπλισμός των κατοικιών στην Αρχαία Ελλάδα.....	42
5. Η διατροφή στην Αρχαία Ελλάδα.....	43
5.1 Τα γεύματα των αρχαίων Ελλήνων.....	46
5.1.1 Το πρωινό γεύμα.....	47
5.1.2 Το μεσημεριανό γεύμα.....	48
5.2 Το Συμπόσιο	49
5.3 Διατροφικές συνήθειες των αρχαίων Ελλήνων	50
5.4 Οι καλλιέργειες της Αρχαίας Ελλάδας.....	51
6. Η ενδυμασία στην αρχαία Ελλάδα.....	53

6.1 Αρχαία υποδήματα.....	60
6.2 Τα κοσμήματα στην Αρχαία Ελλάδα	64
6.3 Ανδρικά κοσμήματα	66
7. Η ανατροφή των παιδιών στην Αρχαία Ελλάδα.....	67
7.1 Η εκπαίδευσή των αγοριών.....	69
7.2 Η εκπαίδευση των κοριτσιών.....	76
8. Η Λατρεία των Νεκρών στην Αρχαία Ελλάδα.....	78
8.1 Η τελετή της ταφής	79
9. Οι οικιακοί δούλοι.....	83
Συμπεράσματα.....	92
Βιβλιογραφία.....	95

Πίνακας Εικόνων

Εικόνα 1.1: Ο θεσμός της οικογένειας στην Αρχαία Ελλάδα ..	15
Εικόνα 2.1: Ο γάμος στην Αρχαία Ελλάδα.....	22
Εικόνα 2.2: Ο στολισμός της νύφης	23
Εικόνα 2.3: Η γαμήλια πομπή	25
Εικόνα 2.4: Η είσοδος της γυναίκας στον έγγαμο βίο	26
Εικόνα 3.1: Η θέση της γυναίκας στην Αρχαία Ελλάδα	31
Εικόνα 3.2: Η καθημερινότητα των γυναικών στην Αρχαία Ελλάδα	34
Εικόνα 4.1: Η κατοικία στην Αρχαία Ελλάδα	36
Εικόνα 4.2: Ο γυναικωνίτης	41
Εικόνα 4.3 Ο εξοπλισμός των κατοικιών στην Αρχαία Ελλάδα	43

Εικόνα 5.1: Τα γεύματα των Αρχαίων Ελλήνων.....	47
Εικόνα 5.2: Οι καλλιέργειες της Αρχαίας Ελλάδας	53
Εικόνα 6.1: Ο πέπλος	56
Εικόνα 6.2: Ο χιτώνας	57
Εικόνα 6.3: Ο μανδύας	60
Εικόνα 6.4: Η κρηπίς.....	62
Εικόνα 6.5: Ο κόθορνος	63
Εικόνα 6.6: Η ενδρομής ή εμβάς	64
Εικόνα 6.7: Τα κοσμήματα στην Αρχαία Ελλάδα.....	66
Εικόνα 6.8: Τα ανδρικό κόσμημα.....	67
Εικόνα 7.1: Η εκπαίδευση στην Αρχαία Ελλάδα.....	70
Εικόνα 7.2: Η εκπαίδευση στην Αρχαία Ελλάδα.....	73
Εικόνα 7.3: Τα Παναθήναια	74
Εικόνα 7.4: Η εκπαίδευση των κοριτσιών	78
Εικόνα 8.1: Η Λατρεία των Νεκρών στην Αρχαία Ελλάδα	79
Εικόνα 9.1: Οι δούλοι.....	89

Περίληψη

Όταν μελετάμε την ιστορία μιας χώρας, ενός λαού, δεν μπορούμε να περιοριστούμε μόνο στις πληροφορίες για τη ζωή τη δράση και τον πολιτισμό των εκπροσώπων της ιθύνουσας τάξης. Η προσοχή μας πρέπει να στραφεί στη ζωή των απλών ανθρώπων κυρίως δημιουργών των υλικών αξιών. Όσο η ιστορία της ζωής ενός λαού χάνεται στα βάθη του αιώνα τόσο

πιο δύσκολο να αναπαραστήσουμε την αληθινή του ιστορία γιατί διαθέτουμε πολύ λίγες ασφαλείς πηγές.

Η οικογενειακή ζωή στην Αρχαία Ελλάδα καθημερινά αποτελούνταν από ένα σύνολο σημαντικών δραστηριοτήτων και παρουσιάζουν ενδιαφέρον μελέτης. Η ζωή των αρχαίων Ελλήνων, οι καθημερινές τους συνήθειες, η διατροφή τους, η ενδυμασία τους και τα κοσμήματα τους, οι οικίες τους, οι τελετές και οι γιορτές που πραγματοποιούσαν για να δείξουν ευγνωμοσύνη στους θεούς τους. Ο τρόπος που ανέτρεφαν τα παιδιά τους, η θέση της γυναικείας φύσης την εποχή εκείνη και η πλήρη κυριαρχία του άνδρα. Ο τρόπος που τιμούσαν τους νεκρούς τους και η ανάπτυξη της δουλείας ήταν στοιχεία που συνθέτουν την καθημερινότητα τους και τον τρόπο ζωής τους.

Η παρούσα εργασία θα ασχοληθεί με την οικογενειακή ζωή στην αρχαία Ελλάδα. Θα αναπτυχθεί σε αυτήν ο τρόπος που λειτουργούσε ο θεσμός της οικογένειας, του δημόσιου και ιδιωτικού βίου των αρχαίων Ελλήνων. Καθώς επίσης και ο θεσμός του γάμου και η θέση που είχε η γυναίκα στην αρχαία Ελλάδα.

Θα συμπεριληφθεί αναφορά στο σύνολο των πράξεων που αφορούσαν την παραχώρηση προίκας, τη γαμήλια τελετή και τη συζυγική ζωή. Θα γίνει καταγραφεί για την κατοικία και τον εξοπλισμό αυτής για να γνωρίσουμε το πως ήταν μία οικία στην αρχαία Ελλάδα. Τα ενδύματα και τα κοσμήματα που

επικρατούσαν την εποχή αυτή καθώς επίσης τα φαγητά και τα ποτά τους.

Στη συνέχεια θα γίνει αναφορά για την ανατροφή των παιδιών και πως αυτή διαμορφωνόταν και από ποιους στην εποχή εκείνη.

Έπειτα, θα παρουσιαστούν ο τρόπος και το σύνολο των εθίμων για τον τρόπο που λάτρευαν τους νεκρούς. Και τέλος θα γίνει και μια σύντομη αναφορά για τους οικιακούς δούλους που είχαν στη δούλεψή τους. Η εργασία θα ολοκληρωθεί με την διεξαγωγή και την καταγραφή των συμπερασμάτων.

Λέξεις Κλειδιά: Αρχαία Ελλάδα, οικογένεια, γάμος, πατριαρχικός, ανατροφή παιδιών, ενδύματα, κοσμήματα, λατρεία νεκρών, οικιακοί δούλοι.

Abstract

Family life in Ancient Greece daily consisted of a set of important activities and was of interest to study. The life of the ancient Greeks, their everyday habits, their diet, their clothing and jewels, their homes, the ceremonies and the celebrations they held to show gratitude to their gods.

The way they overturned their children, the position of the female nature at that time and the full mastery of the man. The

way they honored their dead and the development of slavery were elements that make up their everyday life and lifestyle.

This paper will deal with family life in ancient Greece. The way in which the institution of family, public and private life of ancient Greeks operates will be developed there. As well as the marriage institution and the position of the woman in ancient Greece.

A reference will be made to all acts relating to the dowry, wedding ceremony and marital life. It will be recorded for the house and its equipment to know how it was a home in ancient Greece. The clothes and jewels that prevailed at that time as well as their food and drinks.

Then there will be a report on the upbringing of children and how it was shaped by who at that time. Then, the way and all the customs will be presented about the way they worshiped the dead.

And finally, there will be a brief mention of the house servants who were in their jobs. The work will be completed by conducting and recording the conclusions.

Key words: Ancient Greece, family, marriage, patriarch, child upbringing, clothing, jewelry, worship of dead, house slaves.

Εισαγωγή

Στην αρχαία Ελλάδα η οικογένεια κατείχε πατριαρχικό χαρακτήρα. Όπου αποτελούνταν από τους γέροντες γονείς, τους πιο στενούς συγγενείς, το σύνολο του υπηρετικού και βοηθητικού προσωπικού με τις οικογένειές τους. Στην αρχαία Ελλάδα η κυρία απασχόληση των ανδρών ήταν οι εργασίες που λάμβαναν χώρα εκτός των ορίων της οικίας. Βασική υποχρέωση τους ήταν και όλες οι εξωτερικές υποθέσεις.

Πραγματοποιούσαν τις αγορές και προμήθευαν την οικία με όλα τα απαραίτητα. Καθώς επίσης ήταν υποχρέωσή τους να ασχοληθούν και με τις βασικότερες ανάγκες της οικογένειας. Κατείχαν και τον κυρίαρχο ρόλο μέσα σε αυτή.

Η γυναίκα στην αρχαία Ελλάδα όφειλε να σέβεται και να υπακούει τον σύζυγό, να συμβιβάζεται με τα πρότυπα της πατριαρχικής οικογένειας και να είναι σεμνή. Στην αρχαία Αθήνα η ανατροφή των παιδιών και οι δουλειές του σπιτιού ήταν το κύριο μέλημα της γυναίκας, οι δραστηριότητες της οποίας περιοριζόταν στα όρια της οικίας και στα καθήκοντα αυτά.

Εν αντιθέσει, με τις γυναίκες της Σπάρτης, οι οποίες λειτουργούσαν εντελώς διαφορετικά. Κατείχαν εξέχουσα θέση σε μια οικογένεια. Εξαιτίας της αγωγής που λαμβάνουν δεν είχαν καμία υποχρέωση να αναλάβουν το νοικοκυριό και τις

όποιες ασχολίες. Όπου ολοκλήρωνε καθημερινά το υπηρετικό προσωπικό που είχαν στη δούλεψή τους.

Η σχέση των παιδιών με τους γονείς τους χαρακτηριζόταν από μία σχέση υπακοής και σεβασμού. Είναι χαρακτηριστικό να σημειωθεί επίσης ότι οι γυναίκες στην αρχαία Ελλάδα δεν έτρωγαν μαζί με τους συζύγους αλλά μόνες τους.

Οι αρχαίοι έλληνες είχαν ενδιαφέρουσες ιδέες, έφτιαξαν μερικές από τις εκπληκτικές ιστορίες, τις πιο εκθαμβωτικές πόλεις, τα πιο όμορφα καλλιτεχνήματα, τα πιο θαυμάσια κτίρια, επινόησαν τη δημοκρατία. Οι φιλόσοφοι τους δίδαξαν στους ανθρώπους νέους τρόπους σκέψης. Τα πλοία τους έφεραν επανάσταση στα θαλασσινά ταξίδια και άνοιξαν νέους δρόμους για το εμπόριο και τις εξερευνήσεις.

Η τεχνική και η αρχιτεκτονική τους εμπνέουν τους καλλιτέχνες εδώ και χιλιάδες χρόνια. Μεγάλος αριθμός χωρών ακόμη και σήμερα έχουν δημοκρατικά πολιτεύματα παρόμοια με αυτά της αρχαίας Ελλάδας.

Τα αρχαία ελληνικά θεατρικά έργα παρουσιάζονται σε διάφορες γλώσσες σε παγκόσμιο επίπεδο. Πολυάριθμα σύγχρονα κτίρια είναι αντίγραφα ελληνικών ναών.

Αυτό που επέτρεπε στους αρχαίους έλληνες φιλοσόφους και ποιητές να κάνουν ωραίες σκέψεις ήταν αποτέλεσμα ότι δεν ήταν υποχρεωμένοι να ξοδεύουν χρόνο σε εργασίες. Τις

δουλειές τους τις έκαναν δούλοι, κακοπληρωμένοι υπηρέτες και σκληρά εργαζόμενοι αγρότες – εργάτες.

Πολεμούσαν ηρωικά για να αποφύγουν τη δουλεία που θα είχαν οι ηττημένοι. Οι Έλληνες πραγματοποίησαν εξαιρετικά επιτεύγματα. Άρχισαν από πολύ νωρίς να γράφουν για τον εαυτό τους. Υπήρξε ο πρώτος λαός του αρχαίου δυτικού κόσμου που έγραψε αυτό που γνωρίζουμε ως ιστορία – αφήγηση γεγονότων που συνέβησαν στους ανθρώπους και περιγράφει πράξεις των ανθρώπων.

Από τους πρώτους έλληνες ιστορικούς υπήρξε ο Ηρόδοτος που έζησε τον πέμπτο αιώνα προ Χριστού καθώς επιθυμία του ήταν να θυμούνται οι επόμενες γενιές τα σπουδαία κατορθώματα των συμπατριωτών και των γειτονικών λαών. Άλλος μεγάλος έλληνας ιστορικός ήταν ο Θουκυδίδης, που πίστευε ότι ήταν σημαντικό να εκτιμήσει ο κόσμος το μεγαλείο του λαού. Επίσης, πίστευε πως είχε τη δυνατότητα να παρουσιάσει τα γεγονότα πιο αντικειμενικά.

Οι αρχαίοι έλληνες ξύπναγαν πολύ νωρίς είτε ανήκαν στις πλούσιες τάξεις, είτε στις φτωχές. Ήταν ρυθμισμένη η καθημερινότητά τους με τέτοιο τρόπο που δεν επιτρεπόταν κανείς να βρίσκεται στο σπίτι χωρίς βασική αιτία. Η επίσκεψη των αρχαίων ελλήνων πραγματοποιούν τις πρώτες πρωινές ώρες, καθώς η προετοιμασία τους δεν ήταν και τόσο πολύπλοκη

το πρωί έπλεναν το πρόσωπό τους και τα χέρια τους ντυνόταν και έφευγαν από το σπίτι.

Πιστεύετε ότι οι αρχαίοι έλληνες ντύνονταν στα λευκά αλλά αυτό είναι λάθος άποψη καθότι τους άρεσαν τα χρώματα και τα χρησιμοποιούσαν στην καθημερινή τους ενδυμασία. Γενικότερα ήταν κατασκευασμένα τα ενδύματα τους από υφάσματα με ζωηρά χρώματα, πορφυρό, κόκκινο, πράσινο και γαλάζιο. Στους άντρες δεν άρεσε το κίτρινο χρώμα το θεωρούσαν γυναικείο χρώμα. Τα λευκά ενδύματα τους τα στόλιζαν με μία λωρίδα χρωματιστή.

Το κύριο αντικείμενο ενδυμασίας των ανδρών ήταν ο χιτώνας που τον φορούσαν κατάσαρκα. Πάνω από το χιτώνα φορούσαν ένα είδος μανδύα που το έλεγαν ιμάτιο. Κατά την έξοδό του ο αρχαίος Έλληνας από το σπίτι του είχε ακολουθία δύο δούλων, οι οποίοι του μετέφεραν τα ψώνια ή μετέφεραν κάποια είδηση στο σπίτι ή σε κάποιο φίλο. Αν δεν ήταν πλούσιος είχε ακόλουθο ένα δούλο και αν δεν είχε τη δυνατότητα να έχει έστω και να δούλο συμφωνούσε με ένα αχθοφόρο στην αγορά και του μετέφερε τα ψώνια.

Ήταν απαιτητικοί στα ζητήματα της καλής συμπεριφοράς δεν τους άρεσαν οι νευρικοί και οι βιαστικοί και δεν υπέφεραν την υπεροψία. Το αλαζονικό περπάτημα των Αθηναίων το κατέκριναν αλλά επαινούσαν το βιαστικό περπάτημα. Δεν θεωρούσαν αξιοπρεπές για έναν άντρα να ρίχνει το βλέμμα του

παντού, όπως δεν θεωρούσαν ωραίο να βαδίζει κανείς με τα μάτια χαμηλωμένη στη γη και με ύφος λυπημένο.

Στην αρχαία Ελλάδα ήταν άπρεπο να βαδίζεις γρήγορα και να μιλάς δυνατά σύμφωνα με τον Αριστοτέλη όποιος σεβόταν τον εαυτό του κινούνταν ήσυχα, μιλούσε σιγανά και ήρεμα. (Kolobova K.M. – Ozarechaja E.L. (1989).

1. Ο θεσμός της οικογένειας στην αρχαία Ελλάδα

Στα χρόνια της αρχαίας Ελλάδας τον κυρίαρχο και βασικότερο πρωταρχικό ρόλο μέσα σε μια οικογένεια την κατείχαν οι άντρες που είχαν στη δικαιοδοσία τους και το μεγαλύτερο αριθμό των προνομίων. Κατείχαν τις σημαντικότερες θέσεις της δημόσιας ζωής καθώς επίσης και τα δικαιώματά τους ήταν πολύ περισσότερα από αυτά που είχαν οι γυναίκες την εποχή εκείνη.

Ο βασικότερος θεσμός που επικρατούσε και ενδιέφεραν τα άτομα όλων των κοινωνικών τάξεων εκείνης της εποχής ήταν ο θεσμός της οικογένειας. Μέσα στην οικογένεια οι γυναίκες ήταν ο μόνος θεσμός που κατείχαν τη σημαντικότερη θέση. Ζούσαν κάτω από την ίδια στέγη μέχρι και τρεις γενιές, και όπου υπήρχε η δυνατότητα για μεγαλύτερο σπίτι μπορούσαν να ζήσουν και περισσότεροι συγγενείς είτε ήτανε ανύπαντροι, είτε διαζευγμένοι, είτε σε κατάσταση χηρείας στην ίδια οικογένεια.

Αρχηγός στην οικογένεια αυτή ήταν πάντα κάποιος άντρας αλλά για την αρμονική και ήρεμη λειτουργία της οικίας ήταν υπεύθυνη και κατείχε σημαντική θέση η άποψη της γυναίκας.

Η οικογενειακή περιουσία πέρναγε αποκλειστικά από τον πατέρα στον γιο και μετά το θάνατο του πατέρα μοιραζόταν εξολοκλήρου το έργο τους ανάλογα.

(<http://www.ancientgreece.com/articles/family.html>)

Εικόνα 1.1: Ο θεσμός της οικογένειας στην Αρχαία Ελλάδα

2. Ο γάμος στην αρχαία Ελλάδα

Στην αρχαία Ελλάδα από τα χρόνια του Ομήρου έως τα κλασικά χρόνια ο θεσμός του γάμου αποτελεί μια σημαντική εκδήλωση του δημόσιου βίου. Ο γάμος είχε άμεση σχέση την εποχή εκείνη με τις αξίες και τον τρόπο λειτουργίας της δημόσιας ζωής των ατόμων. Καθορίζοντας αρχικά σε ηθικό επίπεδο και αργότερα με νομικό πλαίσιο το ρόλο τόσο του άνδρα όσο και της γυναίκας μέσα στην κοινωνία.

Οι γάμοι την εποχή εκείνη γινόταν με απώτερο σκοπό να ενισχυθούν οι δεσμοί ένωσης μεταξύ των ατόμων της ίδια κοινωνικής και πολιτικής κοινότητας. Από περιγραφές του Ομήρου προκύπτει πως η σύναψη γάμου την εποχή εκείνη συνήθως ήταν της μορφής αγοράς της νύφης ή με νύφη η οποία αποτελούσε το έπαθλο σε κάποιο αγώνα ή στοίχημα που συμφωνούνταν μεταξύ των ευγενών της εποχής ή κάποιες περιπτώσεις ακόμα και αρπαγή αυτής. Το πιο χαρακτηριστικό παράδειγμα ήταν η αρπαγή της ωραίας Ελένης από τον Πάρι.

Στην Αρχαία Σπάρτη η αρπαγή της νύφης αποτελούσε την πλέον συνηθισμένη μορφή γάμου καθότι σκοπός ήταν να προσαρμοστεί πιο εύκολα στα καθημερινά της καθήκοντα ως σύζυγος. Ο γάμος θεωρούνταν νόμιμος από τη στιγμή που υπογραφόταν ένα γαμήλιο συμβόλαιο μεταξύ του μέλλοντα γαμπρού και του πατέρα της νύφης. Ο γαμπρός προσέφερε στον μελλοντικό πεθερό του διάφορα δώρα που ήτανε συνήθως, γεννήματα, υφαντά, κοσμήματα, ενώ από τη μεριά του πατέρα

της νύφης παρείχε το γαμπρό κάποια δώρα, τα οποία θεωρούνταν ως η προίκα της κοπέλας.

Στα ομηρικά χρόνια ο γάμος ήταν ένα γεγονός το οποίο εξέφραζε την κοινωνική συμβίωση των ατόμων και την κοινή συζυγική ζωή και αγάπη για τον κοινό βίο του ζευγαριού.

Όπως περιγράφει ο όμηρος την κοινή συμβίωση του ζευγαριού παρουσιάζεται με σαφή τρόπο η κατανομή των δραστηριοτήτων που είχε και ποιος ο ρόλος του άνδρα και ποιος της γυναίκας μέσα στην οικογένεια. Προκύπτοντας η διαφορετικότητα των κοινωνικών ρόλων και των δύο.

Όπου η γυναίκα βρίσκεται στην εσωτερική διοίκηση του σπιτιού έχει στην καθημερινή της μέριμνα το σπίτι, τον έλεγχο και τη φροντίδα τόσο των δούλων όσο και την ανατροφή των παιδιών τους. Το σύνολο δραστηριοτήτων και ο ρόλος της γυναίκας διατηρείται ο ίδιος μέχρι και την κλασική εποχή.

Από την άλλη μεριά οι ασχολίες του άντρα βρίσκονται εκτός της οικίας, ασχολείται με την καλλιέργεια της γης, με την παραγωγή των γεννημάτων, εποπτεύει και βοηθά τους δούλους, συναλλάσσεται και εμπορεύεται καθώς επίσης και ταξιδεύει και εν καιρώ πολέμου πήγαινε στον πόλεμο.

Κατά τα ομηρικά χρόνια ο σκοπός πραγματοποίησης ενός γάμου ήταν για να ενισχυθεί η θέση του οίκου και να αποκτήσουν απογόνους που θα ήταν οι κληρονόμοι για την περιουσία της οικογένειας. Καθώς επίσης ήταν και ένας τρόπος

ούτως ώστε να επιβεβαιωθεί και να κατοχυρωθεί η σύναψη συμμαχιών μεταξύ των οίκων.

Ένα σημαντικό χαρακτηριστικό σύναψης γάμου ήταν πως όσο υψηλότερη ήταν η κοινωνική θέση του ατόμου τόσο πιο πολύ ενδιαφέρον φαινόταν προς το πρόσωπό του για να συναφθεί γάμος ούτως ώστε να διατηρηθεί και η κοινωνική θέση. Εν αντιθέσει η μη συνύπαρξη γάμου και η μη απόκτηση παιδιών θεωρούνταν ντροπιαστικό γεγονός η κατάρρα.

Κατά την εποχή της αρχαίας Ελλάδας διακρίνεται ότι το αίσθημα της μονογαμίας και ο έρωτας δεν περιορίζεται στα πλαίσια του οικογενειακού βίου και του γάμου. Καθότι δινόταν το δικαίωμα στους άνδρες να συνάπτουν ελεύθερες σχέσεις με γυναίκες εκτός της νόμιμης συζύγου. Τις οποίες είχαν στην κατοχή τους ως λάφυρο από κάποιο πόλεμο ή κάποια εκστρατεία.

Η μετάβαση από τα αρχαϊκά χρόνια στην κλασική εποχή όπου άρχισε να επικρατεί και ο θεσμός της πόλης – κράτους έδωσε το έναυσμα να δημιουργηθεί ένα νέο και διαφορετικό περιβάλλον σε κοινωνικό και πολιτικό επίπεδο. Στο νέο αυτό περιβάλλον το οποίο δημιουργήθηκε η πόλη παρουσιάζει περισσότερο ενδιαφέρον, στο να εξασφαλιστεί η νομιμότητα του γάμου και να προσδιορίζονται τα κληρονομικά δικαιώματα των ατόμων. Καθώς επίσης τα οικονομικά και πολιτικά δικαιώματα των ατόμων που ανήκουν στην πόλη αυτή.

Το πρώτο νομικό πλαίσιο με το σύνολο των ρυθμίσεων για το γάμο και τα κληρονομικά δικαιώματα επέρχεται από τον Σόλωνα ο οποίος επιχείρησε να νομιμοποιήσει το σύνολο των διαδικασιών και των ρυθμίσεων αυτών.

Στην αρχαία Αθήνα κατά την κλασική εποχή ένας γάμος θεωρούνταν νόμιμος όταν περιλαμβανόταν από εγγύηση, από έκδοση, από συμβίωση, και από απόκτηση τεκνού αγοριού.

Η εγγύηση αναφερόταν σε μια μορφή συμβολαίου, το οποίο στη σημερινή εποχή θα χαρακτηριζόταν αντίστοιχα το προγαμιαίο συμβόλαιο, το οποίο ήταν μία υπόσχεση για την προίκα που θα κατέβαλε ο πατέρας της νύφης στο μέλλοντα γαμπρό του.

Στη συνέχεια το στοιχείο της έκδοσης είναι το τελετουργικό στοιχείο του γάμου και και την καταβολή της προίκας.

Στα τέλη του 6 ου αιώνα προ Χριστού, ο Κλεισθένης, ο οποίος είναι και ο ιδρυτής της Δημοκρατίας έκανε ψήφιση νόμων, κατά το οποίο πολίτης θα θεωρούνταν μόνο όποιος είχε πατέρα Αθηναίο πολίτη. Κατά τα μέσα του 5 ου αιώνα προ Χριστού ο έλεγχος της πόλης και ο προσδιορισμός τόσο των κληρονομικών όσο και των πολιτικών δικαιωμάτων ολοκληρώθηκε κατά την εποχή του Περικλή. Και πλέον πολίτης δεν θεωρείται μόνο όποιος προέρχεται από πατέρα Αθηναίο πολίτη αλλά, όποιος είναι αποτέλεσμα νόμιμου γάμου μεταξύ

Αθηναίου πολίτη και Αθηναίας αστής. Για το λόγο αυτό μετά το 451 προ Χριστού όλοι όσοι δεν είχανε Αθηναία μητέρα αστή θεωρήθηκαν νόθοι και αποκλείστηκαν από τη διακυβέρνηση της πόλης.

Πρώτος και βασικός σκοπός σύναψης γάμου κατά την αρχαϊκή εποχή αλλά και την κλασική εποχή είναι η απόκτηση κληρονόμων, απογόνων ούτως ώστε να εξασφαλιστούν τη νόμιμη κληρονόμησαν και να αναγνωριστούν οι πολιτικές ικανότητες τους ώστε να μπορούν να συμμετέχουν στα κοινά της πόλης.

Συνεπώς όλο το νομικό πλαίσιο που προσδιορίζει τα κληρονομικά δικαιώματα ήταν αυτό μέσα από το οποίο καθορίζονται και ελέγχονται, οι άνθρωποι της πόλης και ποιοι μπορούσαν να έχουν πολιτικά δικαιώματα. Με τις νέες νομικές ρυθμίσεις που επικράτησαν βελτιώθηκε και αναπτύχθηκε η θέση της γυναίκας στην κοινωνία. Πλέον έχει αναγνωρισμένο ρόλο σε ό,τι αφορά την αναγνώριση των δικαιωμάτων αυτής ότι είναι Αθηναία πολίτης.

Παρόλα αυτά στη γυναίκα δεν της δίνουν τα πολιτικά και νομικά δικαιώματα. Και καθ όλη τη διάρκεια της ζωής της βρίσκεται υπό την κηδεμονία του πατέρα, του συζύγου και σε κάποιες περιπτώσεις το μεγαλύτερου γιου της. Το όριο ηλικίας σύναψης γάμου για τις γυναίκες την εποχή εκείνη ήταν η ηλικία των 15 ετών. Το μεγαλύτερο μέρος της ζωής και του ελεύθερου

χρόνου της το σπαταλά μέσα στο χώρο του σπιτιού που συνήθως είναι ο χώρος που καλείται γυναικωνίτης.

Μετά τη σύναψη γάμου οι ευθύνες της επεκτείνονται στη διαχείριση όλου του σπιτιού, στην επιμέλεια και την ανατροφή των παιδιών της, στον έλεγχο των δούλων και στην πλήρη φροντίδα για τα αγαθά που παράγονται μέσα στο οίκο. Γυναίκες που βρίσκονταν σε χαμηλότερες κοινωνικές τάξεις παρόλα αυτά είχαν πιο εύκολη την έξοδο από την οικία καθότι μπορούσαν να εμπορεύονται και να συναλλάσσονται κοινωνικά.

Ο Αθηναίος άνδρας έχει πλήρη συμμετοχή στην πολιτική ζωή και απεριόριστη κοινωνική δραστηριότητα. Η ηλικία κατά την οποία θεωρούνταν η κατάλληλη για να παντρευτεί ήταν η ηλικία των 30 ετών και είχε το αποκλειστικό δικαίωμα πάνω στα κληρονομικά και στα περιουσιακά στοιχεία της οικογένειας.

Η διεξαγωγή των γάμων την εποχή στην αρχαία Ελλάδα πραγματοποιούνταν συνήθως τους χειμερινούς μήνες, όπου γιορτάζονταν και ο γάμος του Δία με τη θεά Ήρα. Οι τελετές άρχιζαν από τη στιγμή που είχαν ολοκληρωθεί όλες οι νομικές διαδικασίες, δηλαδή ολοκληρωνόταν το στοιχείο της εγγύησης και της έκδοσης. Διαρκούσαν τρεις ολόκληρες ημέρες οι οποίες περιελάμβαναν τα προαύλια, τον κυρίως γάμο, και τα επαύλια.

Παρακάτω αναπτύσσονται αναλυτικά τι γινόταν στο καθένα:

Κατά τα προαύλια πραγματοποιούνταν οι θυσίες που γίνονταν προς τους θεούς, ο πατέρας της νύφης αφιέρωνε την κόρη του στην Άρτεμη και τις μούσες. Η νύφη αφιέρωνε τα παιδικά της παιχνίδια ώστε με την πράξη της αυτή αποχαιρετούσε την παιδική της ηλικία, είτε έκοβε συμβολικά τα μαλλιά της και τα πρόσφερε στους θεούς ή τις νύφες που είχαν πεθάνει άγαμες.

Εικόνα 2.1: Ο γάμος στην Αρχαία Ελλάδα

Κατά τη διεξαγωγή της γαμήλιας τελετής δεν υποχρεούνταν να παρευρίσκεται πάντα κάποιος ιερέας ή κάποιος εκπρόσωπός του κράτους για να μπορέσει να είναι νόμιμος ο γάμος. Πάραυτα πραγματοποιούνταν με την παρουσία μαρτύρων και συμβολαίων στα οποία καθοριζόταν το ύψος της προίικας.

Κατά τον κυρίως γάμο, όπου άρχιζε με το στολισμό που πραγματοποιούνταν στο πατρικό σπίτι της νύφης και είναι χαρακτηριστικός ο στολισμός της πόρτας του σπιτιού της από φύλλα Μυρτιάς. Στο χώρο του γυναικωνίτη πραγματοποιούνταν και ολοκληρωνόταν ο στολισμός της νύφης με εντολές της νυμφεύτριας. (C. Reinisberg, (2008)

Εικόνα 2.2: Ο στολισμός της νύφης

Η νύφη φορούσε ένα ειδικό ένδυμα και πέπλο με το οποίο καλυπτόταν όλο της το πρόσωπο, καθ όλη τη διάρκεια του γαμήλιου δείπνου, όπου ήταν στολισμένο το κεφάλι της με στεφάνι Μυρτιάς ή διάδημα.

Κατά το γαμήλιο γεύμα το οποίο πραγματοποιούνταν ως συνήθως στο πατρικό σπίτι της νύφης και είχε σκοπό να γνωστοποιηθεί ο γάμος και η κοινή συμβίωση τους ζευγαριού. Αυτά που προσφερόταν στο γαμήλιο γεύμα ήτανε κρέας,

συνήθως γλυκό κρασί και διάφορα γλυκίσματα, που παράγονταν από αλεύρι, σουσάμι και μέλι στοιχεία τα οποία συμβολίζουν τη γονιμότητα και την αφθονία. (C. Reinisberg, (2008)

Η νύφη όλη τη διάρκεια του γαμήλιου γεύματος καθόταν ανάμεσα σε γυναίκες ξεχωριστά από τους άνδρες και κατά τη διάρκεια του γαμήλιου γεύματος ένα παιδί το οποίο ήταν εν ζωή και οι δύο γονείς του, μοίραζε τους καρπούς, τα γλυκίσματα και το ψωμί στους καλεσμένους καθώς ταυτόχρονα τραγούδαγε ευχές για το ζευγάρι.

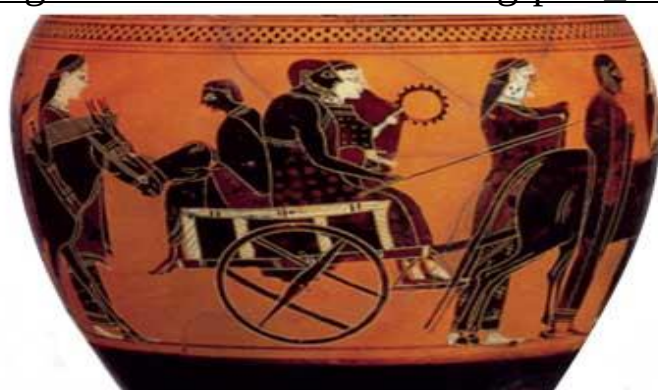
Ο κύριος γάμος κορυφωνόταν μετά αποκαλυπτήρια, δηλαδή με την αποκάλυψη του προσώπου της νύφης στον μέλλοντα σύζυγό της και στους παρευρισκόμενους. Με την κίνηση της αυτή δήλωνε η νύφη την είσοδο της στη νέα της συζυγική της ζωή. Μετά τα αποκαλυπτήρια δεχόταν δώρα και ευχές και στο τέλος του γεύματος ο γαμπρός έπαιρνε τη νύφη και την οδηγούσε στο νέο της σπίτι.

Η γαμήλια πομπή η οποία συνόδευε που συνόδευε το ζευγάρι στο σπίτι του γαμπρού γινόταν με τα πόδια ή πάνω σε άμαξα και γυναίκες λαμπαδηφόρος, άνοιγαν το δρόμο και τραγούδαγαν

χαρούμενος

ύμνους.

(http://www.greekalert.com/2014/09/blog-post_812.html)

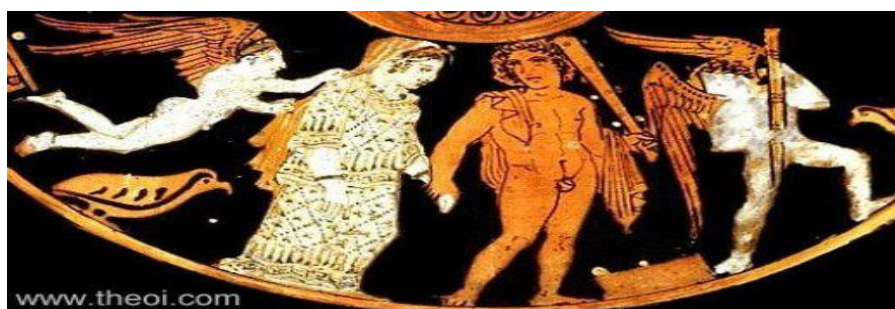
Εικόνα 2.3: Η γαμήλια πομπή

Κατά τη διάρκεια της γαμήλιας πομπής τόσο οι άνδρες όσο και οι γυναίκες έρριχναν το νέο ζευγάρι με καρπούς για να τους προστατεύει και να τους φέρει αφθονία για το υπόλοιπο της κοινής τους ζωής. Βασικός σκοπός αυτής της δημόσιας πομπής ήταν να γνωστοποιηθεί ο γάμος στην κοινωνία και για το λόγο αυτό η νύφη πλέον δεν έπρεπε να έχει καλυμμένο το πρόσωπό της.

Από τη στιγμή που το ζευγάρι έμπαινε στο νέο του σπιτικό τους προσφερόταν μήλο και κυδώνι.

Τα επαύλια γινόταν την επόμενη μέρα του γάμου όπου δεχόταν δώρα από τους συγγενείς και παραδινόταν η προίκα στον
γαμπρό.

(<https://www.youtube.com/watch?v=XxUsvw97l4A>)

Εικόνα 2.4: Η είσοδος της γυναίκας στον έγγαμο βίο

2.1 Το Διαζύγιο

Το διαζύγιο είχε ως αποτέλεσμα την αποπομπή της συζύγου από το σπίτι. Ο άνδρας είχε το δικαίωμα να διώξει τη σύζυγό του ακόμη και αν δεν είχε λόγο να την κατηγορήσει. Στην αρχαία κοινωνία η απιστία θεωρούνταν μεγάλο αδίκημα και τιμωρούνταν καθώς επίσης δινόταν και ρητή απαγόρευση στη συμμετοχή των θρησκευτικών εορτών της κοπέλας. (http://www.greekalert.com/2014/09/blog-post_812.html)

2.2 Ο γάμος στην αρχαία Σπάρτη

Στην πόλη της Σπάρτης όσοι δεν είχαν νυμφευθεί κατά τη διάρκεια της ζωής τους δεν εκτιμούνταν με την ίδια σεβασμό που εκτιμούνταν όσοι είχαν νυμφευθεί.

Στην Σπάρτη όταν κάποιος νέος ήθελε να παντρευτεί απλά άρπαζε την κοπέλα που ήθελε την παρέδιδε στην νυμφεύτρια, η οποία της έκοβε τα μαλλιά, την έντυνε με αντρικά ρούχα και

την άφηνε μόνη της σε ένα αχυρώνα κρυμμένη. Στη συνέχεια ο νέος συναντούσε πάντα κρυφά για να μην μπορέσει να τους δει η κοινή θέα και έπειτα από αρκετό καιρό και αρκετές συναντήσεις, ο γαμπρός είχε το δικαίωμα να δει το πρόσωπο της νύφης.

Όταν δεν μπορούσαν να αποκτήσουν παιδιά και ήταν ευθύνη της γυναίκας μπορούσε ο άνδρας να τη διώξει από την οικία ή να πάρει κάποια άλλη γυναίκα στη στο σπίτι με την οποία θα μπορούσε να αποκτήσει παιδιά. Εάν η μη απόκτηση παιδιών ήταν αποτέλεσμα ανικανότητας του άντρα τότε επιτρεπόταν στη γυναίκα να μείνει έγκυος από άλλο άντρα αφού όμως έδινε τη συγκατάθεσή του ο σύζυγος.

Στην αρχαία Ελλάδα μαζί με το ζευγάρι δεν ήταν λίγες οι φορές που συζούσαν και οι παλλακίδες οι οποίες συνέβαλαν ως δούλες στις δουλειές του σπιτιού καθώς επίσης μπορούσαν να έχουν και ερωτικές σχέσεις με τον σύζυγο. Μια σχέση τέτοια για την εποχή εκείνη θεωρούνταν φυσιολογική. Ο σύζυγος μπορούσε να αποκτήσει ακόμη και παιδιά με την παλλακίδα αν και δεν είχαν τα πλήρη πολιτικά δικαιώματα όπως είχαν τα νόμιμα. (http://www.greekalert.com/2014/09/blog-post_812.html)

3. Η θέση της γυναίκας στην αρχαία Ελλάδα

Τόσο η θέση της γυναίκας στην αρχαία Ελλάδα, όπως και ο καθημερινός της βίος γενικότερα ήταν μια δύσκολη υπόθεση. Από τη στιγμή που θα γεννιόταν μέχρι και το τέλος της ζωής της ήτανε υπόδουλη αρχικά στο πατέρα της, μετέπειτα στο σύζυγό της και τέλος στο μεγαλύτερο υιό της. (Flaceliere R, 1974).

Τα δικαιώματα που είχε η γυναίκα περιορίζονταν μόνο μέσα στους χώρους του σπιτιού και σε καμία περίπτωση δεν μπορούσε να διατηρήσει ούτε το οικογενειακό της όνομα, ούτε τα οικογενειακά της περιουσιακά στοιχεία που πιθανότατα να δικαιούνταν.

Η διεξαγωγή του γάμου δεν ήταν αποτέλεσμα της συγκατάθεσής της και το μόνο που είχε στην κατοχή της ήταν τα ενδύματα και τα κοσμήματα που φορούσε. Συνεπώς κατά τη διεξαγωγή του γάμου μια γυναίκα πέρναγε από την προστασία και τον έλεγχο από τον πατέρα της στον σύζυγο της.

Σύμφωνα με καταγραφές και μαρτυρίες ο Αριστοτέλης πρότεινε να παντρεύονται οι γυναίκες από μικρή ηλικία για να μπορούν να παραμένουν στο σπίτι και να αποφεύγεται ο οποιοσδήποτε ηθικός κίνδυνος μπορούσε να επέλθει. Ενώ ο Πλάτωνας ήταν της άποψης της ισότητας των δύο φύλων, δηλαδή ότι και τα δύο φύλα, τόσο για άνδρες όσο και γυναίκες θα έπρεπε να δέχονται την ίδια αγωγή. Ο Ευριπίδης στο έργο του Ιππόλυτος παρουσίαζε τη γυναίκα ως λιγότερο ανθεκτική

και παρότι κατηγορήθηκε ως μισογύνης στην τραγωδία του Μήδεια διατύπωσε τις κατηγορίες του κατά του ανδρικού φύλου για τη συμπεριφορά που είχαν έναντι στις γυναίκες της εποχής εκείνης.

(http://lyk-peir-anavr.att.sch.gr/Lessons/01HUMANITIES/History/StudentWorks/20_Margaritou/06_Liosis.pdf).

Η θέση της γυναίκας στην αρχαία Ελλάδα ήταν δύσκολη και για να αποφευχθεί οποιαδήποτε κίνδυνος πιστεύονταν ότι μπορεί να επέλθει την απομόνωναν στο εσωτερικό του σπιτιού. Η διεξαγωγή του γάμου ήταν αποκλειστικά και μόνο μια εμπορική συμφωνία μεταξύ του πατέρα και του μέλλοντα σύζυγο. Ο έλεγχος πάνω στην ίδια ήταν από τον πάτερ και στη συνέχεια από το σύζυγό της.

Η γυναίκα στην αρχαία Ελλάδα ήταν πολύ δύσκολο να αποκτήσει την ανεξαρτησία που είχε ένας άνδρας. Η συνεισφορά της στην οικογενειακή περιουσία αποτελούνταν από οικιακά σκεύη, από χρυσά κοσμήματα, από αρώματα, είτε με ακίνητη περιουσία τα οποία παραχωρούνταν στον σύζυγό όπου και εκμεταλλευόταν από τον ίδιο χωρίς να του ανήκουν. Ακόμη και σε περίπτωση διαζυγίου την εποχή εκείνη όλη η περιουσία της συζύγου παρέμεινε στην κατοχή του άντρα της. (Flaceliere R, 1974).

Στην περίπτωση που πέθαινε η σύζυγος η προίκα της χρησιμοποιούνταν για να πραγματοποιηθεί ο δεύτερος γάμος

του συζύγου και αν υπήρχαν παιδιά θα μπορούσαν να μένουν στο σπίτι του άντρα της και η προίκα παραχωρούνταν στα παιδιά της.

Γενικότερα, δεν μπορούσε να ενεργήσει από μόνη της ούτε να πάρει αποφάσεις ακόμη και πριν την τέλεση γάμο και όπως ορίζεται από νόμους όλη διάρκεια της ζωής της γυναίκας την εποχή εκείνη βρισκόταν υπό κηδεμονία. Η μόνη περίπτωση που είχε το δικαίωμα να επέμβει ήταν στην ακύρωση του γάμου της. Η μόνη δυνατότητα σε μορφή ανεξαρτησίας που είχε η γυναίκα την εποχή εκείνη ήταν να παρουσιάσει μόνη της, την αίτηση διαζυγίου. Παρόλα αυτά δεν είχε καμία άλλη πολιτική ή οποιαδήποτε συμμετοχή σε κοινωνικές δραστηριότητες της κοινωνικής ζωής.

Ο ρόλος της ως νόμιμη σύζυγος Αθηναίου πολίτη περιοριζόταν στο γέννηση και την σωστή ανατροφή των παιδιών για να μπορέσει να συνεχιστεί η οικογενειακή περιουσία και τα οικογενειακά ονόματα. Καθώς επίσης είχε και ελευθερία να διαχειρίζεται όλα όσα αφορούσαν τα δραστηριότητες εντός της οικίας. Είχε επίσης στην επίβλεψη και στον έλεγχό της τις υπηρέτριες, έδινε οδηγίες για όλες τις δραστηριότητες που γινόταν μέσα στην οικία, αναλάμβανε να εκπαιδεύσει τις δούλες που δεν γνώριζαν κάποιες από τις δραστηριότητες του σπιτιού καθώς επίσης έλεγχε και βοήθαγε στην ανατροφή και το μέγλωμα των παιδιών της. (E. Fantham, (2004)

Εικόνα 3.1: Η θέση της γυναίκας στην Αρχαία Ελλάδα

Η Αθηναία σύζυγος η οποία ήταν γόνος επιφανούς οικογένειας στην Αθήνα έμενε συνέχεια στο σπίτι με το υπηρετικό προσωπικό, δεν είχε σε πλήρη ιδιοκτησία τίποτα και ο μόνος λόγος για τον οποίο της επιτρεπόταν να βγει εκτός της οικίας ήταν για να εκτελεστούν τα θρησκευτικά της καθήκοντα προς τους θεούς.

Γίνονται αναφορές για την σημαντική συμβολή των γυναικών στις περιπτώσεις της κηδείας και της ταφής συγγενικού προσώπου όπου οι ιεροτελεστίες αναλαμβάνονταν

όλες αποκλειστικά από τις γυναίκες, οι οποίες ντύνονταν με μαύρα ρούχα.

Πέραν της νόμιμης συζύγου ένας πολίτης είχε στην κατοχή του και τις παλλακίδες, οι οποίες πρόκειται για φτωχές ελεύθερες κοπέλες δούκες, με τις οποίες συνδεόταν ερωτικά με το σύζυγό της Αθηναίας, παρά όλα αυτά δεν είχαν καμιά νομική κατοχύρωση από τον σύντροφο αυτό.

Τις περισσότερες φορές ήταν υποχρεωμένη η νόμιμη σύζυγος να ανέχεται την παρουσία της άλλης ακόμη και μέσα στο ίδιο τους το σπίτι. Το χαρακτηριστικό αυτό δεν αποτελούσε μοιχεία αφού η μορφή αυτή δεν ήταν κατακριτέα και οποιαδήποτε σύναψη ερωτικής σχέσης με το σύζυγό ήταν φυσικό την εποχή εκείνη για τον άνδρα. Εν αντιθέσει με τις γυναίκες που όποια απατούσε το σύζυγο της τιμωρούνταν αυστηρά. Η τιμωρία που τις επιβαλλόταν ήταν το να χάσει το μοναδικό δικαίωμα που έχει και αυτό ήταν το δικαίωμα να συμμετέχει σε θρησκευτικές τελετές διώχνοντας την από το σπίτι από τον ίδιο το σύζυγό.

Πέραν των παλλακίδων οι οποίες ζούσαν στο ίδιο σπίτι με τη νόμιμη σύζυγό και το σύζυγό υπήρχε μεγάλος αριθμός όπου υπήρχε η δυνατότητα και δούλες, οι οποίες ήταν κατά κύριο λόγο αιχμάλωτες από κάποια εκστρατεία ή πόλεμο και ήταν χρησιμοποιούνταν αποκλειστικά για τις δραστηριότητες του

σπιτιού είτε ως υπηρέτριες ή εργάτριες παράγοντας προϊόντα ή πουλώντας τα στην αγορά.

Δεν είχαν το δικαίωμα να παντρευτούν χωρίς να πάρουν την άδεια από τον αφέντη τους ο οποίος τις είχε αγοράσει και του ανήκαν εξολοκλήρου. Και αυτό του έδινε το δικαίωμα να μπορεί να τις χρησιμοποιήσει και σε ερωτικές θέσεις ως συντρόφου του για κάποια βραδιά ή να τις παραχωρήσει στους φίλους του.

Το να ελευθερωθούν αυτές οι δούλες ήταν αδιανόητο έως και δύσκολο και παρά μόνο με την εύνοια του ιδιοκτήτη τους. Επίσης εκτός από τις παραπάνω κατηγορίες των γυναικών και συζύγων , υπήρχαν και οι γυναίκες σύζυγοι οι οποίες δεν ήταν από την Αθήνα και ερχόταν να εγκατασταθούν εκεί χωρίς να έχουν τη δική τους οικογένεια. Για να μπορέσουν να επιβιώσουν θα έπρεπε να αποκτήσουν χρήματα και ο μόνος τρόπος ήταν να διαθέσουν το σώμα τους. Στο σύνολό τους οι περισσότερες εξ αυτών είχαν αγοραστεί ως δούλες. (<http://www.csd.uoc.gr/~hy201/erg22.html>).

Εικόνα 3.2: Η καθημερινότητα των γυναικών στην Αρχαία Ελλάδα

4. Η κατοικία και ο εξοπλισμός της

Κατά την περίοδο της αρχαίας Ελλάδας τα δημόσια κτίρια ήταν οι ναοί, τα θέατρα και τα δικαστήρια κτίζονταν με το κύριο υλικό χτισίματος τους ήταν το μάρμαρο ή η πέτρα για να μπορούν να είναι ανθεκτικά στο χρόνο. Στοιχείο που τα χαρακτηρίζει και είναι εμφανή το ότι σώζονται μεγάλος αριθμός τέτοιων κτηρίων μέχρι και τις μέρες μας. (P. Connolly, H.Dodge, (2011))

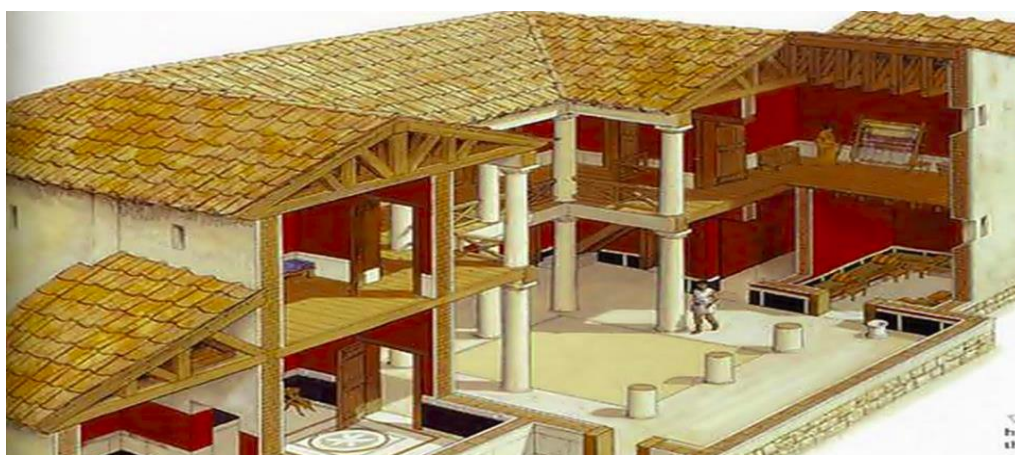
Κατά τον πέμπτο και τέταρτο αιώνα προ Χριστού ο μεγαλύτερος αριθμός των κατοικιών χτίζονταν με ψημένα τούβλα πάνω σε πέτρινα θεμέλια. Είχαν πατώματα τα οποία αποτελούνταν από στερεοποιημένο χώμα, οι σκεπές ήταν καλυμμένες με άχυρα ή από πήλινες πλάκες, διέθεταν παράθυρα με ξύλινα παντζούρια και χωρίς τζάμι.

Η αναφορά σε βασικά έπιπλα είναι η μοναδική για τα σπίτια της εποχής εκείνης όπως επίσης και τα ξύλινα μπαούλα, τα ανάκλιντρα ή καρέκλες και τα τραπέζια.

Τα σπίτια που χτίζονταν εκείνη την εποχή ήταν με τα ίδια υλικά και σε μερικές μόνο περιπτώσεις είχαν διαφορετικό κάποιο στοιχείο. Όπου σημαντικό χαρακτηριστικό αυτής της διάκρισης ήταν η οικονομική δυνατότητα που είχε στη διάθεσή του ο κάθε ιδιοκτήτης για να μπορέσει να παραχωρήσει για την κατασκευή του σπιτιού του.

(<http://schoolpress.sch.gr/istoriomnemones/%CF%83%CF%80%CE%B9%CF%84%CE%B9%CE%B1-%CE%B5%CF%80%CE%B9%CF%80%CE%BB%CE%B1-%CF%83%CF%84%CE%B7%CE%BD-%CE%B1%CF%81%CF%87%CE%B1%CE%B9%CE%B1-%CE%B1%CE%B8%CE%B7%CE%BD%CE%B1/>)

Τα σπίτια διακρίνονται σε σπίτια της πόλης, σε σπίτια πλουσίων, σε σπίτια της εξοχής, σε σπίτια των φτωχών. Παρακάτω θα δούμε αναλυτικά την κάθε διάκριση της οικίας.

Εικόνα 4.1: Η κατοικία στην Αρχαία Ελλάδα

4.1 Τα σπίτια της πόλης

Πολλά από τα σπίτια εκείνης της εποχής ήταν κατασκευασμένα και αποτελούνταν από δύο σειρές σπιτιών τα οποία χωρίζονταν μεταξύ τους. Οι τοίχοι που χτίζονταν ήταν από λάσπη και τούβλα και ξύλινες σκεπές, κυρίως ισόγεια ή και διώροφα. Είχαν μόνο μια είσοδο από το μπροστινό μέρος, πάραυτα υπήρχε και μια δεύτερη μεγαλύτερη πόρτα στον προαύλιο χώρο που χρησίμευε για να μπορούν να μεταφέρονται οι άμαξες και τα ζώα.

Τα σπίτια των πλουσίων αναφορά σε κάτι συγκεκριμένο ή και διαφορετικό από τα αρχαιολογικά ευρήματα δεν υπάρχει εμφανής, πάραυτα υποστηρίζεται ότι ήταν μεγαλύτερα αυτά τα σπίτια, από αυτά των φτωχότερων πολιτών της εποχής εκείνης έως και τεράστια.

Επίσης, μπορούσαν να αποτελούνται από μπάνιο ή προστατευτικό για την υγρασία, τα πατώματα που υπήρχαν ήταν από μωσαϊκό, όλα αυτά είναι στοιχεία που χαρακτηρίζουν ένα σπίτι ότι ανήκει σε κάποιο πλούσιο ιδιοκτήτη της εποχής εκείνης.

Όπως επίσης η εξακρίβωση και η αναφορά ότι ένα σπίτι ανήκε σε πλούσια οικογένεια έχει άμεση σχέση και με τα ποσοτικά αντικείμενα μπορούσαν να βρεθούν. (Haydn Middleton, 2003)

4.2 Τα σπίτια της εξοχής

Τα σπίτια της εξοχής κυρίως αναφέρεται σε ένα οίκημα το οποίο βρισκόταν σε ένα αγρόκτημα. Μακριά από την πόλη και για το λόγο αυτό καλούνται σπίτια της εξοχής. Τα σπίτια της εξοχής χρησίμευαν και ως παρατηρητήρια σε καιρό πολέμου. Τα σπίτια της εξοχής αποτελούνταν από μια μεγάλη πλακόστρωτη αυλή, υπήρχε μια και μοναδική είσοδος η οποία οδηγούσε στην αυλή και στη συνέχεια στον προαύλιο χώρο όπου στεγαζόταν από διάφορες και πολλές εισόδους για τα δωμάτια. (Haydn Middleton, 2003)

4.3 Τα σπίτια των φτωχών

Δεν υπάρχουν ακριβείς πληροφορίες για τα σπίτια των φτωχών. Η διάκριση με τους πλούσιους πέραν από την έκταση των τετραγωνικών γιατί υπάρχουν μαρτυρίες όπου πολλές οικογένειες οι οποίες που προερχόταν από φτωχά στρώματα ζούσαν στο ίδιο σπίτι.

Παρόλα αυτά το χαρακτηριστικό στοιχείο που τα διακρίνει είναι η μικρότητα χώρου, η έλλειψη διακόσμησης, η γενική κατασκευή αποτελούνταν από ενιαίους χώρους που χρησιμοποιούσε όλη η οικογένεια.

Κατά τον τέταρτο και πέμπτο αιώνα προ Χριστού στην Αθήνα διακρίνονται κάποια κτίρια τα οποία σύμφωνα με πηγές δεν μπορούν να χαρακτηριστικού εάν ανήκαν σε εύπορους ή φτωχούς κατοίκους της εποχής το σπίτια εκείνης εποχής συγκεντρώνονταν γύρω από την Ακρόπολη και την αγορά και η αρχιτεκτονική ήταν ανομοιογενές και άρρυθμη. Το χτίσιμο των κατοικιών γινόταν με ψημένα τούβλα πάνω σε πέτρινα θεμέλια, οι σκεπές κατασκευάζονταν από ξύλινα δοκάρια και σανίδες τα οποία καλύπτονταν με κεραμίδια από ψημένο πηλό ή πέτρινες πλάκες και τα γείσα της στέγης τα είχαν να προεξέχουν τόσο ώστε να προστατεύονται από τη βροχή. Η εξωτερική τοίχοι των κατοικιών ήταν επιχρισμένοι με ασβέστη και τα δάπεδα τους από πατημένο χώμα ή πατημένο πηλό.

Το στοιχείο που μπορεί να διακρίνει τα σπίτια να ανήκαν σε πλούσιες οικογένειες ή όχι, ήταν το μέγεθος τους, όπως περισσότερες περιπτώσεις αποτελούνταν από ένα μικρό δωμάτιο ίδιο και έναν ακόμη όροφο που οδηγούνταν από μια μικρή σκάλα. Για περισσότερη ασφάλεια δεν υπήρχαν πολλά εξωτερικά παράθυρα ή και καθόλου και μία εξωτερική πόρτα που ήταν η κυρία είσοδος.

Το σχέδιο των σπιτιών αποτελούνταν από μία χαρακτηριστική μεγάλη τετραγωνισμένη αίθουσα όπου κατά τον επόμενο αιώνα η μια αίθουσα αυτή διαχωρίζονταν σε δύο δωμάτια και μία μεγάλη αυλή. Η αυλή αποτελούσε τη βασικότερη πηγή φωτός για την κατοικία και υπήρχε και ένας ενιαίος χώρος όπου βρίσκονταν συγκεντρωμένα όλα τα μέλη της οικογένειας για την ώρα του φαγητού ή ακόμη και για να περάσουν το χρόνο μαζί η να δεχτούν επισκέψεις.

Τα δωμάτια των σπιτιών χτιζόταν πάντα βόρεια για να μπορεί να μπαίνει φως στο χώρο καθ όλη τη διάρκεια του έτους. Το γεγονός ότι η χώρα μας είναι μια μεσογειακή χώρα δημιουργεί το πλεονέκτημα μη αναγκαιότητας σε σημαντικό βαθμό για πηγές θέρμανσης.

Την εποχή εκείνη η βασικότερη πηγή θέρμανσης ήταν τα φορητά μαγκάλια επρόκειτο για δοχεία στα οποία καλύπτονταν με πέτρες η εστία φωτιάς. Υπήρχε ένα ξεχωριστό δωμάτιο όπου πραγματοποιούνταν το μαγείρεμα του φαγητού και υπήρχε και

όλος ο εξοπλισμός. Στην περίπτωση που κάποια κατοικία δεν είχε ξεχωριστό το χώρο της κουζίνας το μαγείρεμα γίνονταν στα φορητά μαγκάλια.

Η τροφοδοσία του σπιτιού για νερό γινόταν από πηγάδια που υπήρχαν σε διάφορα σημεία της πόλης όπου από τον τέταρτο αιώνα προ Χριστού παρατηρήθηκε μία μεταβολή όπου τα πηγάδια αντικαταστάθηκαν από τις δεξαμενές και αυτό διευκόλυνε την όλη διαδικασία.

Χαρακτηριστικό είναι ότι έχουν βρεθεί και ξεχωριστά μικρά δωμάτια με αποχετευτικό αγωγό τα οποία πιστοποιούν την ύπαρξη λουτρού και αποχωρητηρίου την εποχή εκείνη.

Καθώς και δωμάτια τα οποία χρησιμοποιούνται για τη φιλοξενία συγγενών τους λεγόμενους ξενώνες. (Haydn Middleton, 2003)

4.4 Ο γυναικωνίτης

Την ίδια εποχή γίνεται λόγος και για το χώρο στις κατοικίες της οικίας του επονομαζόμενου γυναικωνίτη. Πρόκειται για μια εσωτερική αυλή με δωμάτια γύρω γύρω όπου συνδεόταν με τον υπόλοιπο χώρο της κατοικίας με μία εσωτερική πόρτα. Ήταν ένας χώρος με ασφαλή πόρτα και ήταν

εκεί όπου συγκεντρώνονταν οι γυναίκες και όλο το νοικοκυριό.
(Haydn Middleton, 2003)

Εικόνα 4.2: Ο γυναικωνίτης

4.5 Ο ανδρώνας

Επίσης, υπήρχε και η αίθουσα των ανδρών όπου ήταν η κυρίαρχη του σπιτιού και προοριζόταν για τη φιλοξενία και την επίσκεψη μεταξύ τους. Αυτός αποτελούσε και το χώρο όπου πραγματοποιούνταν τα συμπόσια. Ο χώρος αυτός βρισκόταν κοντά στην κύρια είσοδο και τα παράθυρα έβλεπαν στους δρόμους.

Στο συγκεκριμένο δωμάτιο επικρατούσε η ύπαρξη πολλών διακοσμητικών σκευών και κυρίως η πολυτελής διακόσμηση είναι χαρακτηριστικό του δωματίου των ανδρών.

4.6 Ο εξοπλισμός των κατοικιών στην Αρχαία Ελλάδα

Για τα έπιπλα εκείνης της εποχής υπάρχει μεγάλος αριθμός πληροφοριών, αυτά που επικρατούν ήταν τα βασικά έπιπλα που απαρτίζουν ένα σπίτι, όπως τα κρεβάτια, οι καρέκλες, τα τραπέζια, τα κιβώτια για την αποθήκευση των προϊόντων και των πραγμάτων, τα σκαμνιά και κάποια έπιπλα. Από τα πιο συνηθισμένα που υπήρχαν ήταν ο θρόνος, ο κλισμός πρόκειται για μια ελαφριά καρέκλα, ο δίχρονος πρόκειται για ένα σκαμνάκι με τέσσερα ορθογώνια πόδια, το τραπέζι, τα κινητά κιβώτια που εκτελούσαν αποθηκευτικούς χώρους για τα διάφορα αντικείμενα. (Haydn Middleton, 2003)

Εικόνα 4.3 Ο εξοπλισμός των κατοικιών στην Αρχαία Ελλάδα

5. Η διατροφή στην Αρχαία Ελλάδα

Η διατροφή κατά την περίοδο της αρχαίας Ελλάδας συνδεόταν άμεσα με κάποια λογική αιτία και δεν ήταν αφημένη στην τύχη της. Το φαγητό κατά την αρχαία ελληνική περίοδο δεν αποτελούσε μια γρήγορη διαδικασία της ημέρας ούτε υποχρέωση απλής επιβίωσης αλλά συνδεόταν άμεσα με τον πολιτισμό και τις διαφοροποιήσεις της εποχής εκείνης.

Οι διατροφικές συνήθειες των αρχαίων Ελλήνων ήταν άμεσα συσχετιζόμενες με τη θρησκεία, τη λατρεία, τη φιλοσοφία, την ιατρική, την επικοινωνία, με το σύνολο των

διαφόρων εκδηλώσεων του ανθρώπινου πνεύματος και της σκέψης.

Το φαγητό τους μεταβαλλόταν ανάλογα από τόπο σε τόπο και από κοινωνική τάξη σε κοινωνική τάξη. Οι συνήθειες πάραυτα και η ανάγκη ιεροτελεστίας όπου γινόταν την ώρα του φαγητού ήταν ίδια σε όλες τις τάξεις και για όλους τόσο τους εύπορους πολίτες όσο και τους φτωχούς πολίτες. Το γεγονός ότι οι ελληνικές πόλεις είναι χαρακτηριστικό ότι στην πλειοψηφία τους αποτελούνται από την κοινωνική τάξη των φτωχών πολιτών.

Πάραυτα οι διατροφικές συνήθειες ήταν πλούσιες σε υλικά, στις μεθόδους με τις οποίες τα μαγείρευαν, στον μεγάλο συνδυασμό των υλικών που έφτιαχναν.

Οι αρχαίοι Έλληνες είχαν πλούσια γεύματα, στην διατροφή του συναντάμε το σιτάρι, το κρασί και το λάδι όπου κατανάλωναν σε όλη την αρχαία Ελληνική επικράτεια και ήταν στις καθημερινές τους τροφές. Σε μεγάλη αφθονία παραγωγής βρίσκονται τα δημητριακά, η κατανάλωση του ψωμιού το οποίο φτιαχνόταν από κριθάρι για τα φτωχότερα κοινωνικά στρώματα των αρχαίων Ελλήνων και σιτάρι για τις πιο εύπορες οικογένειες.

Από τις συνηθισμένες καταναλωτικές διατροφικές συνήθειές τους είναι οι ελιές, οι οποίες χρησιμεύουν και για την παραγωγή λαδιού, οι φακές και τα κουκιά. Επίσης, είναι

πλούσια η διατροφή τους σε λαχανικά και φρούτα τα οποία είναι τα σταφύλια, τα σύκα, τα μήλα, τα αχλάδια, τα κυδώνια και τα ρόδια, τα καρύδια και τα αμύγδαλα, σε μεγάλη αφθονία το τυρί και όλα τα γαλακτοκομικά του παρασκευάσματα. Όπως επίσης και το μέλι, τα κρεμμύδια και τα σκόρδα σε όλα τα φαγητά τους τα συνόδευαν με αλάτι, θυμάρι και ρίγανη.

Η κατανάλωση κρέατος στην αρχαία Ελλάδα ήταν σπάνια και σε ελάχιστες περιπτώσεις είτε γινόταν κάποια δημόσια γιορτή ή αποτελούσε προσφορά για θυσία προς τους θεούς.

Σε κρέας η κατανάλωση περιοριζόταν στα κοτόπουλα, τα πουλερικά, τους λαγούς, τις πέρδικες, τα κοτσύφια και γενικότερα ότι μπορούσα να κυνηγήσουν. Σε μεγάλη εκτίμηση και διατροφική συνήθεια κατείχαν το ψάρι το οποίο αποτελούσε μία από τις βασικότερες διατροφικές τους καταναλώσει σε καθημερινή βάση.

Τα γεύματά τους τα συνόδευαν με την κατανάλωση κατάποσης κρασιού το οποίο δεν έπιναν σκέτο αλλά με την προσθήκη νερού για αποφυγή και αργοπορία της μέθης. Το κρασί το έφτιαχναν από σταφύλια τα οποία καλλιεργούσαν και φρόντιζαν οι ίδιοι.

Την περίοδο της αρχαίας Ελλάδας δεν έχει γίνει ακόμη γνωστό το ρύζι, η ντομάτα, η ζάχαρη, ο καφές, το καλαμπόκι, τα πορτοκάλια, τα λεμόνια και το ούζο γιατί δεν ήταν γνωστές οι διαδικασίες απόσταξης. Παρόλα αυτά χρησιμοποιούσαν

μεγάλη ποικιλία από καρκεύματα και τα γλυκίσματα τους τα έφτιαχναν από ψιλοκοσκινισμένο αλεύρι και μελωμένο κρασί.

Στις καλλιέργειες τους συνυπάρχουν το τριφύλλι, η κάπαρη και ο Βίκος έχουν αναπτύξει την τυροκομία και των προϊόντων αυτών. Και το σημαντικότερο αποτελεί όπως καταγράφονται αρχαία κείμενα που έχουν διασωθεί ότι οι αρχαίοι Έλληνες από τον πέμπτο αιώνα προ Χριστού ήταν οι πρώτοι, οι οποίοι κατέγραψαν τον τρόπο με τον οποίο παρασκεύαζαν τα γεύματα τους (<https://balaska.files.wordpress.com/2014/06/ceb1-cebcceadcf81cebfcf82-ceb4ceb9ceb1cf84cf81cebfcf86ceaecf82.pdf>)

5.1 Τα γεύματα των αρχαίων Ελλήνων

Τα γεύματα των αρχαίων Ελλήνων σύμφωνα με αναφορά του Ρομπέρ Φλασελιέρ στο βιβλίο του «Ο δημόσιος και ιδιωτικός βίος των αρχαίων Ελλήνων» περιγράφει πως ήτανε μια τυπική ημέρα της καθημερινότητας των αρχαίων Ελλήνων, η οποία αρχίζει με το πρωινό τους.

Εικόνα 5.1: Τα γεύματα των Αρχαίων Ελλήνων

5.1.1 Το πρωινό γεύμα

Το πρωινό τους αποτελούνταν από ένα λιτό γεύμα συνήθως από ψωμί φτιαγμένο από κριθάρι για τα φτωχότερα στρώματα των πολιτών και από σιτάρι για τις πλούσιες οικογένειες, το οποίο βούταγαν σε κρασί όπου δεν είχαν προσθέσει νερό. Επίσης κατανάλωναν ξερά σύκα, ξηρούς καρπούς, όπως καρύδια και αμύγδαλα, γάλα από κατσίκες συνήθως γιατί της είχαν στην κατοχή τους και χλιαρό νερό με μέλι. Ίσως κάποια πρωινά να συνοδευόταν από μία κούπα από

ένα ποτό το οποίο έφτιαχναν από νερό, κριθάρι και βότανα το επονομαζόμενο κυκεώνα. Το οποίο χρησιμοποιούνταν ως το ποτό και για τα Ελευσίνια μυστήρια και αποτελούσε το αγαπημένο ποτό των Ελλήνων αγροτών. Οι πολίτες των υψηλών κοινωνικών στρωμάτων δεν το κατανάλωναν το απέφευγαν.

5.1.2 Το μεσημεριανό γεύμα

Ως προς το μεσημεριανό τους γεύμα ήταν ένα απλό γεύμα και γρήγορο, όπου οι περισσότεροι των οποίων έτρωγαν το βράδυ που επέστρεφαν στην οικία τους.

Αναφέρεται χαρακτηριστικά πως το μεγαλύτερο γεύμα της ημέρας ήταν το δείπνο, το οποίο αποτελούνταν συνήθως από ψάρια ή κρέας αν υπήρχε, όσπρια ή κάποιο πρόχειρο φαγητό όπως ψωμί, τυρί, ελιές και αυγά.

Το δείπνο συνοδευόταν από φρούτα νωπά ή ξερά, κυρίως ήταν τα σύκα, τα καρύδια, τα σταφύλια ή κάποιο γλυκό με μέλι. Ως επί τον πλείστον στα σπίτια των αρχαίων Ελλήνων το δείπνο διακρινόταν για τη μεγάλη ποικιλία των εδεσμάτων που περιείχε, όπως και το ποτό τους, περιείχε το ψάρι και το κρέας. (<https://balaska.files.wordpress.com/2014/06/ceb1-cebcceadcf81cebfcf82-ceb4ceb9ceb1cf84cf81cebfcf86ceaecf82.pdf>)

5.2 Το Συμπόσιο

Οι λέξεις συμπόσιο σημαίνει *«συνάθροιση ανθρώπων που πεινούν»* και προέρχεται από τις λέξεις *συν και πίνω*.

Το συμπόσιο ήταν μια διαδεδομένη συνήθεια στην αρχαία Ελλάδα και ένας από τους πιο αγαπημένους τρόπους διασκέδασης της τότε εποχής. Διακρινόταν σε δύο στάδια όπου το αρχικό στάδιο περιελάμβανε το μέρος του φαγητού, το οποίο αποτελούνταν από ένα λιτό γεύμα και στη συνέχεια ακολουθούσε το δεύτερο στάδιο του συμποσίου όπου ήταν αφιερωμένο στην κατανάλωση ποτού (κρασί).

Οι αρχαίοι έλληνες έπιναν κρασί μαζί με τα γεύματα τους και το συνόδευαν με διάφορα όπως τα καστανά, τα κουκιά, ψημένους κόκκους από σιτάρι και γλυκίσματα φτιαγμένα από μέλι. Στόχος ήταν κατά το συμπόσιο να καταναλωθεί όσο περισσότερη ποσότητα οينوπνεύματος μπορούσαν ώστε να η διάρκεια του να είναι μεγαλύτερη.

Κατά το δεύτερο μέρος του συμποσίου, το οποίο ήταν αφιερωμένο στη κατανάλωση ποτού άρχιζε με μια σπονδή τις περισσότερες φορές, προς τιμή του Διονύσου. Στη συνέχεια οι καλεσμένοι έπαιζαν κάποια επιτραπέζια παιχνίδια. Ως επί το πλείστον σε τέτοιες συναντήσεις τα άτομα ξεκουραζόταν σε ανάκλιντρα και χαμηλά τραπέζια που βρισκόταν δίπλα για να

μπορούν να τοποθετούν τα φαγητά, τα παιχνίδια και τις κούπες με το κρασί.

Χορεύτριες, ακροβάτες και μουσικοί ήταν πάντοτε απαραίτητη συνοδεία σε κάθε συμπόσιο. Απαγορευόταν στις γυναίκες να συμμετέχουν ή ακόμη και να παρακολουθούν τη διάρκεια του συμποσίου, πέραν των χορευτριών και των εταίρων. Το θεωρούσαν ως ένα βασικό μέρος κοινωνικοποίησης των ατόμων στην Αρχαία Ελλάδα. Διοργανωνόταν είτε από ιδιώτη για τους φίλους του και την οικογένειά του, είτε για κάποια θρησκευτική γιορτή.

Πραγματοποιούνταν στο χώρο του ανδρώνα τον οποίο αρωμάτιζαν με διάφορα φυτά και ο φωτισμός τους αποτελούνταν από λυχνάρια που ήταν κρεμασμένα στους τοίχους. Η διοργάνωση και η διεξαγωγή ενός συμποσίου απαιτούσε μεγάλα χρηματικά ποσά και για το λόγο αυτό συνήθως τα διεξήγαγαν και τα οργάνωναν οι πλούσιοι πολίτες της αρχαίας Ελλάδας. (Flaceliere R.1974)

5.3 Διατροφικές συνήθειες των αρχαίων Ελλήνων

Οι διατροφικές συνήθειες των αρχαίων Ελλήνων είναι διάφορες και κατά τη καθημερινή τους ζωή είναι χαρακτηριστικό το γεγονός πως δεν τους αρέσει να τρώνε μόνοι

τους, αλλά έτρωγαν πάντα με παρέα γιατί θεωρούσαν ότι το να τρώει κάποιος μόνος του είναι χαρακτηριστικά δυστυχίας.

Επίσης μαγείρευαν οι γυναίκες με τη βοήθεια των δούλων στα σπίτια τους το καθημερινό τι φαγητό. Τα ψώνια που πραγματοποιούνταν εκτός του σπιτιού και γενικότερα οτιδήποτε έπρεπε να αγοραστεί εκτελούνταν αποκλειστικά από τους άντρες.

Κατά τη διάρκεια του γεύματος στο χώρο που χρησιμοποιούσαν για τραπεζαρία καθόταν μόνο οι άντρες για να φάνε και να συνομιλήσουν ενώ, οι γυναίκες έτρωγαν σε ξεχωριστούς χώρους από αυτούς καθότι δεν επιτρεπόταν να βρίσκονται στον ίδιο χώρο.

Ανάλογα με την οικονομική κατάσταση που είχε ο κάθε οικοδεσπότης όταν πραγματοποιούνταν συμπόσια ή είχαν φιλοξενούμενο στο σπίτι μπορεί να υπήρχε και η συνοδεία χορευτών και μουσικών.

5.4 Οι καλλιέργειες της Αρχαίας Ελλάδας

Οι βασικότερες καλλιέργειες των αρχαίων Ελλήνων αποτελούνται από το σιτάρι, το κριθάρι, τις ελιές, το λάδι που παραγόταν από αυτές και το κρασί. Στην Αθήνα επίσης υπήρχε και η παραγωγή μελιού και τα σύκα, τα οποία αποτελούν το εκλεκτότερο φρούτο για τους αρχαίους Έλληνες.

Η κατανάλωση λαδιού χρησιμοποιούνταν όχι μόνο για τη διατροφική τους κατασκευή φαγητού αλλά και για φωτισμό, για την παραγωγή φαρμάκων, καλλυντικών όπως και από τους αθλητές. Γενικότερα οι αρχαίοι Έλληνες χαρακτηρίζονται ότι τα γεύματά τους ήταν πολύ λιτά. Με κυριότερη βάση της διατροφικής του συνήθειας να αποτελούν τα δημητριακά. Τα οποία είχαν σε αφθονία και εμπορεύονταν με άλλα μέρη.

Τα όσπρια τα οποία είχαν σε αφθονία και η παραγωγή τους ήταν τα φασόλια, οι φακές, τα μπιζέλια, τα κουκιά και τα ρεβίθια, η κατανάλωση των οποίων γινόταν με τη μορφή του πουρέ. Απαραίτητο προϊόν κατανάλωσης στο καθημερινό τραπέζι των αρχαίων Ελλήνων ήταν το γάλα και το τυρί.

Από τη στιγμή που η ζάχαρη τους ήταν άγνωστη την αντικατάσταση της έκανε το μέλι το οποίο ήταν απαραίτητο για την καθημερινή διατροφή και την παραγωγή των γλυκισμάτων τους. Και για το λόγο αυτό η μελισσοκομία είχε μεγάλη άνθηση σε πολλά μέρη της Ελλάδας. Όπως επίσης και το κρασί το οποίο συνόδευε όλα τα γεύματά τους. (<https://www.palmosev.gr/i-diatrofi-stin-archea-ellada/>)

Εικόνα 5.2: Οι καλλιέργειες της Αρχαίας Ελλάδας

6. Η ενδυμασία στην αρχαία Ελλάδα

Οι αρχαίοι Έλληνες έδιναν πολύ ιδιαίτερη σημασία στην υγιεινή και στην περιποίηση του σώματος τους και γενικότερα της άσκησης του σώματος. Τόσο οι άνδρες όσο και οι γυναίκες είχαν απαραίτητη προϋπόθεση τη γυμναστική στην καθημερινότητά τους για την υγεία και την ευεξία τους. Ο Σωκράτης παρότι σε πολύ προχωρημένη ηλικία ακόμη γυμναζόταν.

Τα παιδιά μάθαιναν από πολύ μικρά να γυμνάζονται, να πλένονται και να κολυμπάνε στις θάλασσες και στα ποτάμια. Όπως και οι ενήλικοι έκαναν το ίδιο. Οι γυναίκες δεν επιτρεπόταν να πλενόταν σε ανοιχτούς χώρους παρά μόνο εξαιρέσεις αποτελούσαν ορισμένες θρησκευτικές εορτές.

Η ύπαρξη δημόσιων λουτρών υπήρχε στην Αθήνα από τον πέμπτο αιώνα προ Χριστού και τον τέταρτο αιώνα προ Χριστού αυξήθηκαν περισσότερο. Στη διάθεσή τους οι πολίτες της αρχαίας Αθηνάς είχαν τα λουτρά με χαμηλό κάθισμα κάτι σαν τις σημερινές πισίνες. Τις περισσότερες φορές τα μπάνια τους βρίσκονται σε μια κυκλική αίθουσα.

Δεν πήγαιναν σε δημόσια λουτρά μόνο για να πλυθούν αλλά για να συναντήσουν τους φίλους τους και να

κουβεντιάσουνε. Στα περισσότερα λουτρά υπήρχαν δύο αίθουσες στις οποίες κρατούσαν αποκλειστικά για τις γυναίκες και συχνά σε φτωχές αθηναίες, στις εταίρες και στις δούλες.

Οι αρχαίες ελληνίδες της Αθήνας που ανήκουν στην αστική τάξη έκαναν το μπάνιο τους στο σπίτι ή σε ένα λουτρό που ήταν στο δωμάτιο του γυναικωνίτη. Δεν ήταν γνωστή η ύπαρξη σαπουνιού και για το μπάνιο τους χρησιμοποιούσαν ανθρακικό αλάτι από ακάθαρτη σόδα, τη διάλυση ποτάσας που την έφτιαχναν με στάχτη από ξύλα ή μία ειδική άργιλο.

Παρατηρώντας, τα αγγεία από την αρχαιοελληνική εποχή στα αρχαία γλυπτά γίνεται φανερό ότι τα υφάσματα τα οποία χρησιμοποιούσαν για τα ενδύματα τους αποτελούνταν από έντονα χρώματα και γενικά διακοσμημένα με περίτεχνα με διάφορα σχέδια. (Flaceliere R. (1974).

Στην αρχαία περίοδο η ενδυμασία αποτελούνταν κυρίως από τα ρούχα τα οποία είχαν άμεση σχέση με τα προϊόντα στην οικία και το ίδιο το ύφασμα ήταν το ίδιο που χρησιμοποιούνταν και έφτιαχναν την κουβέρτα και για οτιδήποτε άλλο χρησιμεύουν μέσα στο στην κατοικία.

Τα χρώματα τα οποία χρησιμοποιούνταν ήταν πολύ έντονα χρώματα. Τόσο για τους άνδρες όσο και για τις γυναίκες αποτελούνταν από δύο κύρια μέρη. Τα ενδύματα με το χιτώνα είτε πέπλο, είτε μανδύα.

Η ενδυμασία στην αρχαία Ελλάδα αποτελούνταν από ένα ένδυμα το οποίο αποτελούνταν από ένα ορθογώνιο υφασμάτινο κομμάτι μάλλινο ή λινό και σε σπάνιες περιπτώσεις από μετάξι το οποίο φτιαχνόταν από τον όρθιο αργαλειό. Οι τρόποι με τους οποίους τύλιγαν τα ενδύματα και τα υφάσματα τόσο οι άνδρες όσο και οι γυναίκες ήταν διαφορετικοί και άφηναν αναλόγως κάποια σημεία ελεύθερα και κάποια άλλα τα συγκρατούσαν με περόνες. Πρόκειται για ένα είδος καρφίτσας, με πόρπες ένα είδος όπως οι σημερινές παραμάνες, με κουμπιά ή και ζώνες ανάλογα για να μπορέσουν να δημιουργήσουν διαφορετικούς τύπους ενδυμάτων.

Τα ρούχα των αρχαίων Ελλήνων ήταν αποκλειστικά χειροποίητα φτιαχνόταν από τους ίδιους στην οικία του καθενός και χρησιμοποιούνταν και ως σκεπάσματα και στρωσίδια μέσα στο σπίτι.

Παρότι επικρατεί η αντίληψη εξαιτίας των αγαλμάτων ότι τα ρούχα των αρχαίων Ελλήνων ήταν στο χρώμα του άσπρου πάραυτα τα χρώματα που χρησιμοποιούσαν ήταν έντονα στα ρούχα τους και με διάφορα σχέδια και στολίδια διακοσμημένα. (<http://www.hellinon.net/ANEOMENA/Endysi.htm>)

Ο πέπλος ήταν ένα μεγάλο ορθογώνιο βαρύ ύφασμα το οποίο ήταν συνήθως μάλλινο και ήταν διπλωμένο με τέτοιο τρόπο ώστε να φτάνει μέχρι τη μέση του ατόμου.

Τοποθετούνταν γύρω από το σώμα και στερεώνονταν στους ώμους με μία ή και περισσότερες καρφίτσες, είχε ανοίγματα στις μασχάλες και στις δύο πλευρές. Ο πέπλος ήταν έτσι ώστε να μην μπορεί να κατέβει μέχρι τη μέση αλλά να πιάνεται με μία ζώνη ή και περισσότερες.

Εικόνα 6.1: Ο πέπλος

Ο χιτώνας ήταν φτιαγμένες με ένα πιο ελαφρύ υλικό συνήθως λινό ύφασμα, και ήταν ένα πολύ μακρύ και ορθογώνιο ύφασμα το οποίο ήτανε ραμμένο στην πάνω πλευρά του και διαγραφόταν στους ώμους ή και τυλιγόταν γύρω από τη μέση. Συνήθως ήτανε φαρδύς με την δυνατότητα τοποθέτησης μανίκια τα οποία στερεωνόταν με καρφίτσες ή κουμπιά. Και ο πέπλος και ο χιτώνας ήταν τόσο μακριά ώστε να αγγίζουν το πάτωμα.

Διακρίνεται σε δύο είδη τον φαρδύ χιτώνα και το στενό. Ο φαρδύς ήτανε ραμμένος στην κορυφή και αφηνόταν ένα άνοιγμα από το κεφάλι για να μπορεί να φοριέται και ήταν κλεισμένος με μία σειρά με κουμπιά. Αντίθετα ο στενός χιτώνας ήταν εντελώς κλειστός από την επάνω πλευρά πέραν της κεφαλής και υπήρχαν ανοίγματα για τα χέρια. Στον κοντό ανδρικό χιτώνα υπήρχε ένα ύφασμα το οποίο περνούσε κάτω από τα πόδια στο τελείωμα και στερεωνόταν με μία ζώνη ώστε να σχηματίζεται μια μορφή παντελονιού.

Εικόνα 6.2: Ο χιτώνας

Τα ενδύματα τους οι αρχαίοι Έλληνες τα χρησιμοποιούσαν για μεγάλο χρονικό διάστημα. Οι γυναίκες

κάτω από τα ενδύματα του συνήθως φορούσαν μια μαλακή ζώνη γύρω από τη μέση του σώματός τους.

Οι αρχαίοι Έλληνες συνήθως χρησιμοποιούσαν το χιτώνα ίδιο με των γυναικών απλά το μήκος των γυναικών ήταν μέχρι κάτω ενώ αντίστοιχα των ανδρών μπορεί να έφταναν μέχρι το γόνατο ή και πιο κοντός. Ο κοντός χιτώνας στερεωνόταν στον αριστερό ώμο για να μπορεί να φοριέται κατά τη διάρκεια διεξαγωγής δραστηριοτήτων εργασίας είτε ασκήσεις, είτε ιππασίας.

Ο μανδύας φοριόταν το ίδιο και από άντρες και από γυναίκες ήταν ένα βαρύ ύφασμα μάλλινο ή λινό και φοριόταν πάνω από το ώμο ή συμμετρικά και στους δύο ώμους. Κάποιες φορές φορούσαν ένα επίβλημα πάνω από το πέπλο ή το χιτώνα. Ενώ αντίστοιχα οι νεαροί άνδρες φορούσαν συχνά κοντό μανδύα. Σπάνιες περιπτώσεις θα αναφερθούν αρχαίοι Έλληνες να φοράνε καπέλο και οι αρχαίες Ελληνίδες φορούσαν ένα επίσημο επίπεδο γείσο.

Το ιμάτιο. Πρόκειται για ένα ένδυμα το οποίο προερχόταν από χοντρό μάλλινο ύφασμα, στερεωνόταν συμμετρικά και έπεφτε ελεύθερο στην πλάτη με τις δύο άκρες του να περνάνε πάνω από τους ώμους προς τα μπρος και να κρέμονται ή να τυλίγονται στους στη μέση από τη μία άκρη στην άλλη. Φοριόταν αντίστοιχα και από τις γυναίκες και από τους άνδρες. Οι γυναίκες φορούσαν πάνω από το χιτώνα και ένα

πανωφόρι.(<https://skolix216.wordpress.com/2016/05/15/%CE%B1%CF%81%CF%87%CE%B1%CE%AF%CE%B1-%CE%B5%CE%BB%CE%BB%CE%B7%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CE%AE-%CE%B5%CE%BD%CE%B4%CF%85%CE%BC%CE%B1%CF%83%CE%AF%CE%B1/>)

Η χλαμύδα. Πρόκειται για ένα κοντό ιμάτιο το οποίο πιανόταν με μια πόρπα στη μέση. Ήταν αποκλειστικά ανδρικό ρούχο, διπλώνονταν και στερεωνόταν με μια καρφίτσα στον έναν ώμο ώστε να πιάνεται. Συνήθως το φορούσαν οι νεαροί αρχαίοι στρατιώτες, οι αγγελιοφόροι και γενικά όσοι απαιτούνταν ελευθερία κίνησης ώστε να μπορούν να κινούνται πιο

άνετα.(<https://skolix216.wordpress.com/2016/05/15/%CE%B1%CF%81%CF%87%CE%B1%CE%AF%CE%B1-%CE%B5%CE%BB%CE%BB%CE%B7%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CE%AE-%CE%B5%CE%BD%CE%B4%CF%85%CE%BC%CE%B1%CF%83%CE%AF%CE%B1/>)

Εικόνα 6.3: Ο μανδύας

6.1 Αρχαία υποδήματα

Σύμφωνα με μαρτυρίες που εμφανίζονται στην αρχαία αγγειογραφία και διάφορες πηγές παρέχουν μεγάλο αριθμό πληροφοριών που αφορούν τα υποδήματα των αρχαίων Ελλήνων. Η μεγάλη ποικιλία από τα υποδήματα δείχνει, το μεγάλο εύρος των γνώσεων που είχαν οι αρχαίοι Έλληνες που ασχολούνταν με την κατασκευή των υποδημάτων.

Η πρώτη ύλη για τα υποδήματα των αρχαίων Ελλήνων ήταν το δέρμα, το οποίο ήταν ένα εισαγόμενο προϊόν. Τα βασικότερα είδη των υποδημάτων στην αρχαία Ελλάδα ήταν τα σανδάλια τα οποία συγκρατούνταν από ιμάντα στο πόδι, το καθαυτό υπόδημα που κάλυπτε το πόδι μέχρι τον αστράγαλο και οι μπότες οι οποίες καλύπτουν το πόδι μέχρι την κνήμη.

Με βάση αυτούς τους τύπους υποδημάτων
παρασκευάστηκαν και τα παρακάτω:

- Οι κνημίδες είτε από ύφασμα, είτε από δέρμα ή μέταλλο.
- Τα κλειστά υποδήματα.
- Οι μπότες που καλούνταν και ενδρομίδες ή εμβάδες.
- Τα περιμήρια, τα οποία καλύπτουν τους μηρούς των πολεμιστών.
- Τα σανδάλια.
- Οι κόθορνοι και
- Οι κρηπίδες.

Γενικά τα υποδήματα των αρχαίων Ελλήνων όπως τα παρουσιάζουν στις αγγειογραφίες φανερώνουν ότι υπήρχε μεγάλη ποικιλία τόσο στα σχέδια όσο και σε χρώμα. Οι αρχαίοι δεν συνήθιζαν να φοράνε κλειστά παπούτσια. Η μεγαλύτερη προτίμηση τους ήταν στα σανδάλια καθώς σκοπός είναι να προστατεύονται από το έδαφος και να παραμένουν καθαρά τα πόδια τους.

Τα σανδάλια ήταν ο πιο συνηθισμένος τύπος παπουτσιών που φορούσαν οι γυναίκες που ήτανε σχεδόν όλες τις ώρες της ημέρας μέσα στο σπίτι. Τα αρχαιοελληνικά σανδάλια έχουν μεγάλες διαφορές από τα αρχαία αιγυπτιακά σανδάλια καθώς τα ελληνικά διέθεταν πλήθος από λουρίδες τα οποία στερέωναν πιο ασφαλές το πόδι.

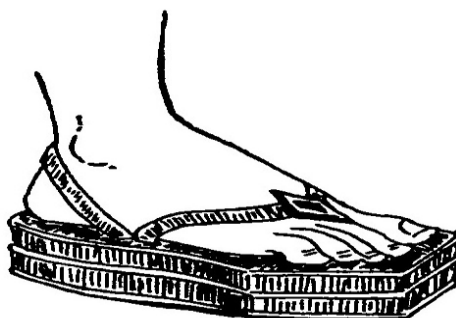
Οι πλούσιοι αρχαίοι Έλληνες αφορούσαν τα σανδάλια τους φτιαγμένα από δέρμα ενώ οι φτωχοί συνήθιζαν να τα φτιάχνουν από ξύλινους πάτους. Το πάνω μέρος των σανδαλιών ήταν συνήθως με διάφορα χρώματα. Οι σόλες ήταν από δέρματα βοοειδών και αποτελούνταν από πολλές στρώσεις.

Η κρηπίς πρόκειται για ένα υπόδημα που είναι μεταξύ του σανδαλιού και του χαμηλού παπουτσιού και φοριόταν από στρατιώτες. Δεν καλυπτόταν τελείως το πόδι και αποτελούνταν από ιμάντες, οι οποίοι έφταναν μέχρι ψηλά στο γόνατο, το φορούς πάνω από τις κάλτσες και οι κυνηγοί πάνω από τις κάλτσες.

Εικόνα 6.4: Η κρηπίς

Ο κόθορνος φοριόταν από τις γυναίκες το ίδιο και από τους άνδρες, ήταν ένα κλειστό υπόδημα χωρίς σόλα μέχρι επάνω από τον αστράγαλο και είχε μια μικρή δόρυ. Συνήθως ταίριαζε με την ενδυμασία.

Corthornus. (Ancient Greece).

Εικόνα 6.5: Ο κόθορνος

Η ενδρομής ή εμβάς είναι η μπότα, η οποία φοριόταν από τους κυνηγούς και τους Ιππείς ήταν ανοιχτή στα πλάγια και πιανόταν με ιμάντες για να κλείνει. Η κατασκευή της λέγεται ότι προέρχεται από την περιοχή της Θράκης.

endromis

No debemos olvidar la importancia que tuvo el calzado también en la mitología griega: desde aquel que no cubrió el talón de Aquiles hasta la talaria, sandalia alada, típico icono del dios mensajero griego Hermes.

Endromis. (From a vase-painting.)

Endromis.
(From a
Pompeian
painting.)

Εικόνα 6.6: Η ενδρομής ή εμβάς

Το blaution το οποίο το φορούσαν στα δείπνα

Ένα απλό παπούτσι ήταν το karabatine, το οποίο φτιαχνόταν από ακατέργαστο δέρμα που ήταν τυλιγμένο γύρω από το πόδι και συνήθως ήταν το υπόδημα των αγροτών.

Η baucis ήταν ένα κομψό γυναικείο υπόδημα.

Τα υποδήματα ήταν συνήθως στο μαύρο χρώμα το οποίο και καθάριζαν με ένα σφουγγάρι, ενώ υπήρχαν και σε διάφορα χρώματα τα υποδήματα όπως το χρώμα του κόκκινου, του κίτρινου, του λευκού. Τα υποδήματα όπου σόλα ήταν φτιαγμένα από φελλό συνήθως φοριόταν από τις εταίρες. Κατά τη διάρκεια των γευμάτων συνήθιζαν να αφαιρούν τα υποδήματα τους οι αρχαίοι Έλληνες. ([http://www.ekivolos.gr/Arxaia%20endymata%20kai%20ypodh mata.htm](http://www.ekivolos.gr/Arxaia%20endymata%20kai%20ypodh%20mata.htm))

6.2 Τα κοσμήματα στην Αρχαία Ελλάδα

Η κατασκευή των κοσμημάτων στην αρχαία Ελλάδα άρχισε να χρονολογείται περίπου το 1400 προ Χριστού, τα οποία φτιαχνόταν από χρυσό και πολύτιμους λίθους. Μέσα σε λίγους αιώνες οι αρχαίοι Έλληνες δημιούργησαν μεγαλοπρεπή

χρυσά κοσμήματα με πολύτιμους λίθους, όπως είναι ο αμέθυστος, το μαργαριτάρι και το σμαράγδι.

Τα αρχικά κοσμήματα των αρχαίων Ελλήνων ήταν πιο απλά από ότι αναφέρεται σε άλλους πολιτισμούς είχαν έναν απέριττο σχεδιασμό και κατασκευή. Ωστόσο εξελίχτηκαν με το πέρασμα των χρόνων και έγιναν πιο πολύπλοκα και με περισσότερα σχέδια και μοτίβα.

Οι αρχαίες Ελληνίδες φορούσαν μόνο στις δημόσιες εμφανίσεις τους και όταν προέκυπτε κάποια ειδική περίπτωση. Τα κοσμήματα τα φορούσαν προκειμένου για να επιδείξουν τον πλούτο και την κοινωνική τους θέση. Παρ' όλα αυτά τα κοσμήματα στην αρχαία Ελλάδα δεν μπορεί να χαρακτηριστεί ως προνόμιο των πλουσίων καθώς φοριόταν σχεδόν από το σύνολο του πληθυσμού της χώρας.

Οι αρχαίοι Έλληνες φορούσαν τα κοσμήματα με την εύνοια να προστατευτούν από το κακό. Και για σχετικό συμβολισμό. Δεν είναι λίγες οι περιπτώσεις όπου τα μοτίβα και τα σχέδια των κοσμημάτων τους ήταν εμπνευσμένα από τους 12 θεούς του Ολύμπου.

Τα διαχρονικά σχέδια των κοσμημάτων της αρχαίας Ελλάδας με των οποίων φέρονται και σήμερα και παρουσιάζονται στις παρακάτω εικόνες. (http://kosmimatamexantres.blogspot.gr/2009/11/blog-post_26.html)

Εικόνα 6.7: Τα κοσμήματα στην Αρχαία Ελλάδα

6.3 Ανδρικά κοσμήματα

Τόσο οι γυναίκες όσο και οι άνδρες συνήθιζαν να φοράνε κοσμήματα κατά την αρχαία ελληνική περίοδο. Για τους άντρες το κόσμημα τους ήταν ένα δαχτυλίδι που

χρησιμοποιούνταν σαν κόσμημα και σαν σφραγίδα. Μερικοί εκ των αυτών φορούσαν περισσότερα του ενός δαχτυλιδιού. Επίσης η εμφάνιση τους μπορούσε να ολοκληρωθεί με την ύπαρξη ενός ραβδιού. (http://kosmimatamexantres.blogspot.gr/2009/11/blog-post_26.html)

Εικόνα 6.8: Τα ανδρικό κόσμημα

7. Η ανατροφή των παιδιών στην Αρχαία Ελλάδα

Από τη στιγμή που γεννιόταν το παιδί ο πατέρας ήταν αυτός ο οποίος έπαιρνε την τελική απόφαση αν η ανατροφή του παιδιού θα γινόταν από τον ίδιο ή όχι, κάτι το οποίο το ανακοίνωνε κατά τις πρώτες μέρες μετά τη γέννηση του παιδιού. Η έκθεση των νεογέννητων ήταν σύνηθες όταν τα παιδιά που γεννιόταν ήταν άρρωστα ή ανάπηρα ή αν οικογένεια είχε τόσα πολλά παιδιά ώστε ακόμη ένα θα ήταν βάρος για την οικονομική δυνατότητα τους και την ανατροφή τους.

Μια τέτοια κατάληξη η τύχη ήταν κυρίως αποτέλεσμα όταν το βρέφος ήταν κορίτσι. Η έκθεση των βρεφών πραγματοποιούνταν τους δημόσιους χώρους της πόλης όπου κατοικούσε η οικογένεια ώστε να υπάρχει η δυνατότητα να μπορέσουν κάποια άλλη οικογένεια να βρει το βρέφος και η οποία είχε την ευχέρεια και την δυνατότητα να το αναθρέψει.

Αν ο πατέρας αποφάσιζε για την ανατροφή του παιδιού του ο ίδιος τότε κρεμούσαν στην έξω από την κύρια είσοδο την ένδειξη ότι η οικογένειά τους απέκτησε ένα νέο μέλος και αν ήταν αγόρι ένα κλαδί Ελιάς ενώ αντίστοιχα αν ήταν το νεογέννητο κορίτσι μάλλινες κλωστές.

Τις πρώτες 10 μέρες μετά τη γέννηση του βρέφους γινόταν ένας χορός στην εστία με το παιδί σαν μια οικογενειακή γιορτή και έτσι πραγματοποιούνταν η επίσημη αναγνώριση του νέου μέλους στην οικογένεια. Κατά τη διεξαγωγή αυτής της γιορτής δινόταν και το όνομά του παιδιού, το μεγαλύτερο αγόρι έπαιρνε το όνομα του παππού από την πλευρά του πατέρα του.

Κατά την τρίτη μέρα των Απατουρίων, πρόκειται για μια ετήσια γιορτή των φατριών, ο πατέρας που είχε το νεογέννητο παιδί έκανε θυσίες και ορκιζόταν να διακηρύττει την έγγαμη νομιμότητα του παιδιού του και εν συνεχεία καταγραφόταν στον κατάλογο της φατρίας το νέο μέλος. Σε αντίθετη περίπτωση η έγγραφη θα έπρεπε να πραγματοποιηθεί με την είσοδο του παιδιού όταν έμπαινε στην εφηβική ηλικία. Συνδυάζοντας με την Κουρεώτιδα μία γιορτή κατά την οποία θυσιάζονταν τα μαλλιά του νεαρού που μεγάλωναν μέχρι εκείνη την ηλικία στους θεούς.

Οι αρχαίοι Έλληνες εν αντιθέσει με το σύστημα ονοματολογίας των παιδιών τους που είχαν οι Ρωμαίοι, είχαν μόνο ένα όνομα. Στα επίσημα έγγραφα τους για να αποφευχθεί

οποιοδήποτε μπέρδεμα ή σύγχυση μεταξύ δύο ατόμων που μπορεί να είχαν το ίδιο όνομα προσέθεταν και το πατρώνυμο καθώς και το όνομα του δήμου όπου ανήκε ο εκάστοτε πολίτης. Τα ελληνικά γυναικεία ονόματα ήτανε ελάχιστα γιατί τα περισσότερα αποτελούσαν ένα θηλυκό αντίστοιχο του ανδρικού ονόματος.

Μέχρι να γίνει το παιδί έξι ετών τόσο τα αγόρια, όσο και τα κορίτσια την αποκλειστική φροντίδα τους την είχε η μητέρα τους και ή κάποια μητέρα από το υπηρετικό προσωπικό της οικογένειας και κατά την περίοδο αυτή ο πατέρας δεν είχε καμία ανάμειξη πρακτικά στην φροντίδα τόσο στην εκπαίδευσή όσο και στην ανατροφή τους.

Οι μικρές οινοχόες αποτελούσαν όπως παρατηρούνται σε διάφορα αγγειογραφία ως ένα δώρο προς τα παιδιά τα οποία στεφανώνονταν κατά την τρίτη ημέρα των Ανθεστηρίων, τη γιορτή των Χοών.
(https://antikleidi.com/2017/11/03/pedi_arxea_elada/)

7.1 Η εκπαίδευσή των αγοριών

Από τη στιγμή που τα αγόρια συμπλήρωναν τα εφτά έτη της ηλικίας τους την ανατροφή την αναλάμβανε ένας οικιακός βοηθός, ο οποίος είχε το ρόλο του παιδαγωγού. Ενώ αντίστοιχα τα κορίτσια εξακολουθούσαν να παραμένουν στο γυναικωνίτη

υπό την εποπτεία και τη φροντίδα της μητέρας τους υποχρέωση του παιδαγωγού ήταν να συνοδεύει τα αγόρια από την οικία μέχρι το σχολείο που ήταν η οικία του δασκάλου, έτσι ώστε να μην υπάρχει κίνδυνος στο δρόμο και να πηγαίνουν στο σχολείο με ασφάλεια.

Γενικότερα ο παιδαγωγός είχε ως καθήκον του να φροντίζει για την ομαλή συμπεριφορά του μαθητή του καθώς επίσης και το δικαίωμα της τιμωρίας εάν δεν συμμορφωνόταν το παιδί. Για το σκοπό αυτό οι παιδαγωγοί κρατάγανε στα χέρια τους ένα ραβδί. Τα παιδιά δεν ήταν υποχρεωμένοι από το νόμο να πηγαίνουν στο σχολείο παρόλα αυτά ο Αθηναίος πατέρας ένιωθε υποχρεωμένος απέναντι στην κοινωνία να έχει αποστείλει το γιο του στο σχολείο.

Εικόνα 7.1: Η εκπαίδευση στην Αρχαία Ελλάδα

Η βασική εκπαίδευση των παιδιών δεν αποτελούσε κρατικό δικαίωμα αλλά πραγματοποιούνταν σε ιδιωτική έκταση και οι εκπαιδευτικοί πληρωνόταν από τους πατέρες των παιδιών. Το μάθημα πραγματοποιούνταν μέσα σε απλές αίθουσες. Οι παιδαγωγοί ήταν ο γραμματιστής, ο οποίος δίδασκε γραφή και ανάγνωση στα παιδιά τα οποία χρησιμοποιούσαν επικυρωμένα πινάκια και γραφίδες και μαθαίνω κείμενα κλασικών με το βασικότερο που ήταν ο Όμηρος. Επίσης, ένα άλλο σημαντικό μάθημα το οποίο εκπαιδεύονταν ήταν η μουσική όπου δεν είχε στόχο να σταθεροποιήσει το χαρακτήρα αλλά περισσότερο γινόταν για να μπορεί το παιδί να κατανοεί τα αρχαία θεατρικά έργα τα οποία είχαν πάντοτε εισαγωγή μουσικής και πέραν αυτών των δύο μαθημάτων τα παιδιά ακολουθούσαν και κάποια πρακτικά μαθήματα στο τραγούδι και στα μουσικά όργανα για να μπορούν να συμμετάσχουν μελλοντικά σε οποιεσδήποτε μουσικές εορταστικές εκδηλώσεις.

Η μεγαλύτερη βάση στην εκπαίδευση των αγοριών δινόταν για την άσκηση του σώματος τους η οποία πραγματοποιούνταν από έναν ειδικό διδάσκαλο τον παιδοτρίβη. Η συνολική διάρκεια της στοιχειώδους εκπαίδευσης για το σχολείο στην αρχαία Ελλάδα δεν εμφανίζεται με ακριβή. Κατά μέσο όρο χρονολογικά αναφέρεται ότι ένα αγόρι τελείωνε το σχολείο από την ηλικία μεταξύ των 15 έως 17 ετών. Εξαιτίας την μη ύπαρξη νομικών πλαισίων η λήξη των μαθημάτων ήταν

σε άμεση εξάρτηση από τις οικονομικές δυνατότητες του πατέρα.

Το να συμμετέχει σε μαθήματα μετεκπαίδευσης από τη στιγμή που θα ολοκληρωνόταν η στοιχειώδης εκπαίδευση ακολουθούσε η εκπαίδευση με φιλοσόφους, με κατεύθυνση φυσικές επιστήμες ή ρήτορας ήταν προνόμιο το οποίο είχαν στη διάθεσή τους ελάχιστοι εκείνοι την εποχή και για αυτό είχε πολύ βασικό χαρακτήρα η μαθητεία στην Ακαδημία του Πλάτωνος.

Στην περίοδο της εποχής του τέταρτου αιώνα προ Χριστού καθιερώθηκε νόμιμα στην Αθήνα η εφηβεία των αγοριών για το λόγο αυτό ο νεαρός άνδρας στα 19 του χρόνια έπρεπε να στρατολογηθεί για να εκπαιδευτεί για δύο χρόνια. Με την εφηβεία σηματοδοτούνταν ότι το αγόρι εισερχόταν στην ενήλικη ζωή του νέου και επί πλέον καταχωρούνταν στους καταλόγους του πατρικού Δήμου με τον εφηβικό όρκο.

Τα μαθήματα διεξαγόταν στην οικία του δασκάλου. Και η εκπαίδευση τους γινόταν δίπλα σε φιλοσόφους και φιλοσοφικές σχολές, οι οποίες είχαν την ικανότητα να συνδράμουν και να περάσουν τα απαραίτητες γνώσεις στους νέους της πόλης.

Εικόνα 7.2: Η εκπαίδευση στην Αρχαία Ελλάδα

Τα ανήλικα αγόρια το οποίο πήγαιναν για την εκπαίδευσή τους στο δάσκαλο, η οποία αποτελούνταν αρχικά από τη βασική εκπαίδευση και περιελάμβανε τέσσερις δασκάλους του γραμματιστής, το δάσκαλο της μουσικής, το γυμναστή και το χοροδιδάσκαλο. Στην αρχαία Ελλάδα οι μαθητές στέκονταν σοβαροί, δεν μιλούσαν μεταξύ τους κατά τη διάρκεια των μαθημάτων και παρακολουθούσαν με ενδιαφέρον το μάθημα. Αυτό οφειλόταν στο γεγονός ότι δεν επικρατούσε η πίεση να αριστεύσουν, ούτε να λάβουν υψηλότερους, ούτε να περάσουν σε κάποια ανώτερη εκπαίδευση, να ακολουθήσουν ανώτερες σπουδές, ούτε δημιουργούνταν ανταγωνιστικές τάσεις μεταξύ τους. Βασικός σκοπός όλων των νέων ήταν να λάβουν τις γνώσεις που θα ήταν απαραίτητες για τη μετέπειτα ζωή τους.

Η διασκέδαση των νέων στην αρχαία Αθήνα χαρακτηρίζονταν από τη συμμετοχή τους στις παλαίστρες, τα δημόσια γυμναστήρια και στις γιορτές. Τα Παναθήναια γίνονταν προς τιμήν της

Εικόνα 7.3: Τα Παναθήναια

θεάς Αθηνάς και συμμετείχαν οι νέοι της πόλης στην πομπή του πέπλου της προς το Ερέχθειο ως αναβάτες σε άλογα.

Τις γιορτές που συμμετείχαν στις χορωδίες οι νέοι της πόλης συνήθως τις χρηματοδοτούσαν οι εύπορες οικογένειες των Αθηναίων, όπου προσελάμβαναν και πλήρωναν όλα τα έξοδα των δασκάλων για να μάθουν στους νέους τους χορούς και τα τραγούδια και τα θεατρικά ούτως ώστε να τα παρουσιάσουν στους Αθηναίους πολίτες.

Από από τη στιγμή ολοκληρωνόταν η βασική εκπαίδευση των νέων στην αρχαία Αθήνα ακολουθούσε η ανώτερη

μόρφωση όπου περιελάμβανε γνώσεις γεωμετρίας, μαθηματικών, φυσικής, αστρονομίας, ιατρικής, διαφόρων τεχνών, φιλοσοφίας και ρητορικής. Είχαν ήδη μαθητεύσει και η εκπαίδευση των νέων στην αρχαία Αθήνα πραγματοποιούνταν δίπλα σε φιλοσόφους ή σοφιστές επί πληρωμή η οποία πληρωνόταν από την οικογένεια των νέων. Εκτός από τον Σωκράτη και τον Διογένη οι οποίοι δίδασκαν δωρεάν.

Οι στοές που δίδασκαν συνήθως οι αρχαίοι σοφιστές και φιλόσοφοι ήταν: στην αρχαία Αθήνα η Ακαδημία του Πλάτωνα, η Περιπατητική σχολή του Αριστοτέλη, η ρητορική σχολή του Ισοκράτη, η σχολή του Επίκουρου, η Στοά του Ζήνωνα, η Κυνική σχολή του Αντισθένη, η Κυρηναϊκή σχολή του Αρίστιππου από την Κυρήνη (ελληνική αποικία στη Λιβύη) και η Μεγαρική σχολή του Ευκλείδη από τα Μέγαρα. Ιατρικές σχολές υπήρχαν στο νησί Κω – υπό την διεύθυνση του Ιπποκράτη, στην Πέργαμο (ελληνική πόλη στην Μ. Ασία), στην Κυρήνη, στον Κρότωνα (ελληνική αποικία στην Κάτω Ιταλία) υπό την διεύθυνση του Αλκμαίωνα, και αλλού.

Σκοπός της αρχικής αγωγής και της εκπαίδευσης στην αρχαία Ελλάδα ήταν να μπορέσουν να προσφέρουν τις γνώσεις και τα αγαθά στους νέους που θα μπορούσαν να τους αναπτύξουν το πνεύμα και το σώμα και να τους γεμίσουν γνώσεις ώστε να είναι έτοιμοι και ικανοί για τη μετέπειτα μελλοντική ενήλικη ζωή τους.

Επίσης, ο λαός όριζε τους παιδοκρίτες, οι οποίοι ήταν ειδικοί στην διδασκαλία των πολεμικών τεχνών και δίδασκαν στους νέους ξίφος, ακόντιο, δόρυ, τόξο και σφεντόνα ώστε να είναι έτοιμοι να μπορέσουν να αντιμετωπίσουν εν καιρό πολέμου και να στρατολογηθούν από την ηλικία των 18 ετών και έπειτα θεωρούνταν Αθηναίοι πολίτες, είχαν πολιτικά δικαιώματα και στρατεύονται.

Στην ηλικία των 18 ετών, ένας νέος στην αρχαία Ελλάδα έδινε των όρκο των εφήβων στο ιερό Αλιαύρου που βρισκόταν βόρεια της Ακροπόλεως.

Η πολιτεία της αρχαίας Αθήνας συνέβαλε και ενδιαφερόταν και για την ανατροφή των ορφανών, τα οποία από τη στιγμή που πέθανε ο πατέρας τους αναλάμβανε την κηδεμονία το κράτος μέχρι την ηλικία των 18 ετών όπου και ενηλικιώνόταν. (Η. Marrou, (2009)

7.2 Η εκπαίδευση των κοριτσιών

Τόσο η ανατροφή όσο και η εκπαίδευση των κοριτσιών εκτός από ελάχιστες και σπάνιες περιπτώσεις όπου επιτρεπόταν να επισκεφθεί το σχολείο εκτός οικίας. Το μεγαλύτερο μέρος της ανατροφής και εκπαίδευσης τους πραγματοποιούνταν στο γυναικωνίτη με την εποπτεία της μητέρας της.

Το επίπεδο της μόρφωσης παρέμενε σχετικά χαμηλό και μόνο η γνώση της γραφής και της ανάγνωσης ήταν ένα συνηθισμένο φαινόμενο των γυναικών. Καθότι δεν ενδιαφερόταν για κάτι περισσότερο από αυτό. Η επιπλέον γνώσεις των κοριτσιών όφειλαν να ολοκληρώνουν την εκμάθηση πρακτικών δεξιοτήτων, τις οποίες έπρεπε και όφειλε να γνωρίζει κάθε γυναίκα όπως ήταν η υφαντική και όλες οι δουλειές που γινόταν μέσα στο σπίτι.

Η μητέρα και οι μεγαλύτερες αδερφές στην περίπτωση που υπήρχαν δίδασκαν στα νεότερα κορίτσια όλα εκείνα τα οποία θα τους ήταν χρήσιμα για τη μελλοντική ζωή τους και αντίστοιχα ο πατέρας εισήγαγε και στις δραστηριότητες και στα καθήκοντα των αντρών τα αγόρια. Έτσι τα αγόρια βρίσκονται συχνά κοντά στον πατέρα και οι γυναίκες φαίνονται σε πολύ μικρότερο βαθμό να επηρεάζονται από το έλεμα τους ανάλογα με την κατάσταση της οικογένειας. Η κάθε γυναίκα έχει το δικό της log-
post_45.h

Εικόνα 7.4: Η εκπαίδευση των κοριτσιών

8. Η Λατρεία των Νεκρών στην Αρχαία Ελλάδα

Στην εποχή της αρχαίας Ελλάδας η λατρεία των νεκρών από μέρος των συγγενών του είχε τη μορφή και έπαιρνε διαστάσεις σπονδής. Από την τελετή της ταφής μέχρι το διαχωρισμό της ψυχής από το σώμα όπου σε μεγάλο αριθμό αρκετές σχολές της φιλοσοφικής των αρχαίων Ελλήνων και των αρχαίων Ρωμαίων πίστευαν ότι το σώμα διαχωρίζεται από την ψυχή μετά τον θάνατο. Για το λόγο αυτό αυτές οι απόψεις προσδιόρισαν μεγάλο αριθμό ιεροτελεστιών και δοξασιών ούτως ώστε να αναπαυθεί η ψυχή. (http://enpoermionis.blogspot.gr/2015/04/blog-post_24.html)

Εικόνα 8.1: Η Λατρεία των Νεκρών στην Αρχαία Ελλάδα

8.1 Η τελετή της ταφής

Σύμφωνα με το γεγονός ότι οι αρχαίοι Έλληνες πίστευαν ότι για το νεκρό πραγματοποιείται ο διαχωρισμός του σώματος με την ψυχή του και συνεπώς ταξιδεύει για να πάει στον άλλο κόσμο. Τοποθετούσαν στους τάφους τους τα προσωπικά τους αντικείμενα, τα ρούχα τους, τα αγγεία τους και οτιδήποτε ήταν προσωπικό το οποίο θεωρούσαν πως θα τους ήταν χρήσιμα για τη ζωή τους στον κόσμο στον οποίο μετέβαιναν. (Horst Blank. (2004)

Σύμφωνα με το Λουκιανό γίνεται αναφορά ότι μετά την ταφή έκαιγαν με τους νεκρούς τα ρούχα, τα στολίδια και όλα τα αντικείμενα του νεκρού, σαν να επρόκειτο να μεταφερθούν με αυτό τον τρόπο και αυτά κάτω από τη γη. Έθιμο το οποίο και τηρήθηκε μέχρι τον ενταφιασμό του καίσαρα σύμφωνα με νομολογία του Σουητώνιο.

Οι Έλληνες στην αρχαία Ελλάδα έχυναν κρασί πάνω από τον τάφο του νεκρού διότι πίστευαν πως με αυτό τον τρόπο σβήνουν τη δίψα του και τρόφιμα και εκτελούσαν και ετήσιες τελετές. Όστε με αυτό τον τρόπο είχαν την άποψη ότι υπηρετούσαν το νεκρό έτσι όπως ήταν και όταν ήταν ζωντανός.

Η ψυχή του νεκρού δεν βρισκόταν στον τάφο παρά αναζητούσε την ανάπαυση και για το λόγο αυτό τη θεωρούσαν ότι ήταν καταδικασμένη να περιπλανιέται σαν ένα κακοποιό πνεύμα, το οποίο θα προκαλούσε δυστυχίες στους ζωντανούς. Για το λόγο δεν ήταν αρκετή η ταφή από τη στιγμή που επικρατούσε αυτή η άποψη και έπρεπε να ακολουθήσει η τελετή και οι προσευχές όπως αναφέρει ο Πλάυτος ώστε η ψυχή να πάψει να περιπλανάται και να βρει τον προορισμό της.

Η διεξαγωγή αυτών των τελετών προκαλούσε μεγαλύτερο φόβο στους ζωντανούς από ότι η τελετή της ταφής και ο θάνατος. Και για το λόγο αυτό η μεγαλύτερη κατάρα που έδιναν στους εχθρούς τους ήταν να μείνουν άταφοι.

Η τιμή προς τους νεκρούς ακολουθούσε ένα μεγάλο εκτεταμένο τελετουργικό. Όπου εκτός από την ταφή, η οποία την ευθύνη την είχε η οικογένεια του νεκρού. Πριν ταφεί ο νεκρός πλενόταν από τις γυναίκες και το συγγενικό του περιβάλλον, οι οποίες έπρεπε να είναι μεγαλύτερες από 60 ετών, τον περιποιούνταν, τον έντυναν και τον στόλιζαν με άνθη και

στη συνέχεια τον τοποθετούσαν σε κάποιο δωμάτιο μέσα στο σπίτι όπου κατά τη διάρκεια αυτή πραγματοποιούνταν ο θρήνος.

Σε αγγειογραφία παρατηρείται ότι στους άνδρες υπήρχε η ίδια θρηνώδης κατάσταση με χειρονομίες όπου το δεξί χέρι φαίνεται σε προέκταση και το αριστερό ήταν λυγισμένο στο κεφάλι, ενώ στις γυναίκες τραβούσαν τα μαλλιά τους.

Πριν ανατείλει ο ήλιος της τρίτης ημέρας μετά το θάνατο του νεκρού, ο νεκρός μεταφερόταν στον τόπο της ταφής με λιτανεία, η οποία περνούσε όχι από τους κύριους δρόμους της πόλης και χωρίς μοιρολόγια ούτως ώστε να καταλήξει στο χώρο της ταφής.

Στη συνέχεια ακολουθούσαν προσευχές και προσφορά καρπών και κρασιού. Στη συνέχεια στην οικία του νεκρού οι πιο στενοί του συγγενείς λάμβαναν ένα εορταστικό γεύμα προς τιμήν του θανόντος. Έπειτα, προσφέρονταν επιπλέον προσφορές κατά την ένατη ημέρα. Όπου επίσημα σταματούσε το πένθος του νεκρού κατά την τριακοστή ημέρα μετά το θάνατό του.

Η νεκροί τιμούνταν και μετά από ένα έτος από την ημέρα που επήλθε ο θάνατος τους όπως τελούνταν και την τρίτη ημέρα των Ανθεστηρίων όπου γινόταν προσφορά καρπών στον Χθόνω Ερμή και παράκληση για τους νεκρούς.

Στην αρχαία Αττική επικρατούσε τόσο η ταφή του νεκρού, όσο και η καύση αυτού. Τα νεκροταφεία βρισκόταν στην

αρχαία Αθήνα έκτος από τις κατοικημένες περιοχές. Αποτελούνταν από μνημεία, στην περιοχή του Κεραμικού. Ο απλός τάφος ήταν ένας ορθογώνιος λάκκος ο οποίος είχε εσωτερική επένδυση με λίθινες πλάκες και καλυπτόταν τις περισσότερες φορές με κεραμίδες, οι οποίες τοποθετούνται με τέτοιο τρόπο ώστε να δημιουργείται μία στέγη.

Κατά την καύση γινόταν άμεσα μέσα στον ταφικό χώρο οπότε και η στάχτη δημιουργώντας ένα στρώμα είτε έξω και έπειτα τοποθετούνταν σε αγγείο το οποίο ακολουθούσε η ταφή του. Κατά την πρώτη περίπτωση τα προσωπικά αντικείμενα του νεκρού ενταφιάζονταν μαζί με το νεκρό.

Εξωτερικά του τάφου υπήρχε μία αναφορά με το όνομα του νεκρού και μία μικρή διακόσμηση για να μπορούν να διακρίνουν που βρίσκεται ο κάθε ενταφιασμένος. Κατά την αρχαία εποχή προτιμούσες υψηλές στενές στήλες όπου είχαν τη μορφή σφίγγας ενώ στην κλασική Αθήνα οι τύποι ήταν αδιάφοροι και περιελάμβαναν μεταξύ άλλων και στενές στήλες και γραπτές ή ανάγλυφες, μαρμάρινα ταφικά αγγεία.

Κατά τη διάρκεια του τέταρτου αιώνα διαπιστώνεται ότι υπάρχει μεγαλύτερη πολυτέλεια στα ταφικά μνημεία από ότι επικρατούσε μέχρι τότε. Ακόμη και τα πιο απλά ταφικά μνημεία εντυπωσιάζουν με τις παραστάσεις που απεικονίζουν. Τον τέταρτο αιώνα προ Χριστού συνηθιζόταν περισσότερο οι λίθινες

9. Οι οικιακοί δούλοι

Ο όρος της δουλείας στην αρχαία ελληνική γλώσσα έχει πολλούς ορισμούς και είναι συνώνυμος σε έννοιες όπως η λέξη δούλος. Πρόκειται για μια έννοια η οποία είναι γενική χωρίς να γίνεται συγκεκριμένη για να αναφέρει τους ανθρώπους που ήτανε για απόκτημα του αφέντη και για το λόγο αυτό αποτελούσε περιουσιακό στοιχείο του ατόμου που τους αποκτούσε. Είναι μία από τις παλαιότερες μορφές εμφάνισης χρήσης του ατόμου από κάποιον άλλο.

Η δουλεία έκανε την εμφάνισή της από τη μυκηναϊκή εποχή όπου διακρίνονταν σύμφωνα με νομοσχέδιο κατηγορίες των δούλων, αυτοί που ήταν οικιακοί δούλοι και αυτοί που ήταν οι δούλοι του θεού.

Οι δούλοι του θεού ήταν άλλη κατηγορία και αναφέρονται ότι είχαν δική τους γη, ζούσαν σαν ελεύθεροι πολίτες και ήταν αφιερωμένοι στο θεό. Η κοινωνική τους θέση ήταν όμοια με τους ελεύθερους ανθρώπους και η σχέση τους με το Θεό δεν έχει σημαντικές αναφορές.

Από την άλλη ο οικιακός δούλος ασχολούνταν με τις καθημερινές δραστηριότητες ενός σπιτιού εκτός από θέματα

που αφορούσαν την πολιτική, καθώς η άσκηση των πολιτικών δικαιωμάτων ήταν πλεονέκτημα και δικαίωμα μόνο των ελεύθερων πολιτών της αρχαίας Ελλάδας.

Βασικό χαρακτηριστικό εκμετάλλευσής τους ήταν η απασχόλησή τους σε αγροτικές δραστηριότητες, εξαιτίας της φύσης της ελληνικής οικονομίας που βασίζεται στην αγροτική εκμετάλλευση. Όπως επίσης και σε διάφορες χειρωνακτικές εργασίες. Οι δούλοι χρησιμοποιούνταν ως τεχνίτες, ως έμποροι πέραν των αγροτικών εργασιών και σε όλες τις δραστηριότητες και ασχολίες μιας οικογένειας, που ήταν απόκτημα τους.

Οι δούλοι εργάζονται και μέσα στις δραστηριότητες της οικίας όπου τα καθήκοντα ενός τέτοιου δούλου ήταν να εκπροσωπεί τον αφέντη του γενικά σε επαγγελματικό επίπεδο και σε ότι περιελάμβανε και είχε σχέση με τις επαγγελματικές του δραστηριότητες. Την ίδια αντιμετώπιση είχαν και οι γυναίκες δούλοι όπου ως επί το πλείστον τα καθήκοντά τους ήταν οι οικιακές δουλειές που πραγματοποιούνταν μέσα σε μία οικία. (Horst Blank. (2004)

Η απόκτηση ενός ατόμου σε κατάσταση δουλείας προερχόταν είτε από κάποιο πόλεμο ήταν το λάφυρο του νικητή, από πειρατεία ή από κάποια ανατροφή κατοίκων. Οι συνθήκες με τις οποίες διαβίωναν οι δούλοι παρουσιάζουν όπως στοιχεία όπως η πειθαρχία, η δουλειά και τροφή για την επιβίωση.

Επιπρόσθετα, στην περίπτωση που οι δούλοι που αποκτούσαν είχαν κάποια μόρφωση είχαν άμεση σχέση με τις επαγγελματικές δραστηριότητες του αφέντη τους καθώς ασκούσας και δραστηριότητες σε ότι αφορούσε το εμπόριο. Με αυτό τον τρόπο κατάφεραν να αποκτήσουν την εμπιστοσύνη του αφεντικού τους. Σε αρκετές περιπτώσεις αναλάμβαναν και κάποια καθήκοντα παιδαγωγού ή διαχειριστή μέσα στην οικία και αρκετοί από αυτούς μπορούσαν να κατοικούν και σε ξεχωριστά σπίτια από το αφεντικό τους έχοντας την υποχρέωση να πληρώνουν ένα χρηματικό ποσό προς αυτό. Και κάποιοι από αυτούς μέσω των δραστηριοτήτων αυτών κατάφεραν να αποκτήσουν κάποια χρήματα και μετά όταν εξοικονομήσουν το ποσό που όφειλαν κατάφερναν να εξαγοράσουν την ελευθερία τους.

Κατά την διάρκεια του πέμπτου αιώνα προ Χριστού ή ο αριθμός των δούλων που υπήρχε στην Ελλάδα στην αρχαία Ελλάδα ήταν πολύ μεγάλος. Σημαντικός αριθμός δούλων δραστηριοποιούνταν στα μεταλλεία της χώρας, οι υπόλοιποι δούλευαν σε κάποια σπίτια.

Στην αρχαία Αθήνα αρκετές περιπτώσεις δουλειάς εμφανίζονται στην περίπτωση όπου ένας πατέρας εξαιτίας της μη οικονομικής δυνατότητας να μπορεί να αναθρέψει ένα παιδί μπορούσε να το εκθέσει. Από τη στιγμή που γεννιόταν στην ουσία το νεογέννητο αυτό περισυλλέγονταν από κάποιον ο οποίος αργότερα τον είχε ως δούλο. Καθώς η οικογένεια που

τον έπαιρνε και αποφάσιζε την κηδεμονία και την ανατροφή των μετέβαλε μελλοντικά σε δούλο.

Άλλη περίπτωση δουλειάς είναι η περίπτωση όπου το ίδιο το άτομο ζει κάτω από άθλιες συνθήκες, τότε είχε το δικαίωμα να πουλήσει τον εαυτό του ως δούλο σε κάποιον αφέντη, ο οποίος θα αναλάμβανε να του παρέχει τροφή και στέγη με αντάλλαγμα τις εκμετάλλευση του όπως έκρινε εκείνος.

Επίσης, η κατηγορία ανθρώπων οι οποίοι χρωστούσαν κάποια χρήματα και δεν είχαν τη δυνατότητα να τα πληρώσουν πωλούσαν τους εαυτούς του ως δούλοι και με το αντίτιμο της πώλησης τους κατάφερναν να ξεχρεώσουν το χρέος τους και παρέμεινε ως δούλοι στον αφέντη που αναλάμβανε να το πληρώσει το χρέος.

Οι οικιακή δούλοι γενικότερα σε ποια οποιαδήποτε μορφή αποτελούσαν απόκτημα του αφέντη τους και δρούσαν υπό την κηδεμονία του κυρίου τους. Στα χρόνια της κλασικής Αθηνάς οι περισσότερες οικίες κατείχαν δούλους οι οποίοι διέμεναν μαζί τους και χρησιμοποιούνταν για τη διεξαγωγή των καθημερινών οικιακών δραστηριοτήτων της οικίας.

Από τη στιγμή που γινόταν η απόκτηση ενός δούλου μετά ήταν πολύ δύσκολο να ξεφύγει και από την κηδεμονία και το ζυγό της δουλείας από το αφεντικό του. Για το λόγο αυτό υπήρχαν και περιπτώσεις όπου κάποιοι γεννιόταν μες στο ίδιο σπίτι και αποκτούσαν την αφοσίωση, την εμπιστοσύνη και την

πιστότητα των οικιακών δούλων προς το αφεντικό τους. Δημιουργώντας μια ειδική σχέση μεταξύ της οικογένειας και του δούλου και με τον τρόπο αυτό ίσως υπήρχαν οι περισσότερες πιθανότητες να εξαγοράσει την ελευθερία του ένας δούλος.

Η δουλεία στην αρχαία Αθήνα που ήταν απόκτημα και περιουσία του αφεντικού του αφέντη του, ήταν αυτός που τους μεταχειρίζονταν και τους διαχειριζόταν όπως έκρινε και επιθυμούσε. Στην περίπτωση που κάποιος δούλος επιθυμούσε να παντρευτεί και να κάνει οικογένεια είχε το δικαίωμα παρόλα αυτά αυτή η οικογένεια δεν αναγνωριζόταν από την πολιτεία και επίσης υπήρχε το μειονέκτημα ότι ο αφέντης του δούλου είχε το δικαίωμα να διασπείρει και να σκορπίσει τα μέλη της οικογένειας αυτής αν ήθελε.

Τα δικαιώματα των δούλων ήταν ελάχιστα και η αντιπροσώπευσή τους γινόταν από τον κύριο τους. Παραπτώματα αυτών τιμωρούνταν με πρόστιμο και με μαστίγωμα. Οι δούλοι ακολουθούσαν πολλές καταστάσεις βασανιστηρίων κατά τη διάρκεια πρόσβασης τους σε μια δίκη γιατί παρέμεναν πιστοί στο αφεντικό τους.

Οι δούλοι ανήκαν στο σπίτι του αφεντικού τους, αρχικά μόλις πήγαινε σε ένα σπίτι γινόταν δεκτός με ξηρούς καρπούς και φρούτα και ελάμβαναν μέρος στις περισσότερες πολιτικές και οικογενειακές τελετές. Συμμετείχαν σε δείπνα, κατά τη

δεύτερη μέρα των Ανθεστηρίων τους επιτρεπόταν να παραβρίσκονται στα Ελευσίνια μυστήρια.

Ένας δούλος είχε τη δυνατότητα να ζητήσει άσυλο σε ένα ναό ή σε ένα βωμό όπως και κάθε ελεύθερος πολίτης της αρχαίας Ελλάδας. Μοιράζονταν τα ίδια πιστεύω και την πεποίθηση τον ίδιο Θεό με τον αφέντη του, αλλά είχε το δικαίωμα να κρατήσει τα προσωπικά του θρησκευτικά έθιμα.

Ένας δούλος δεν εξασκούσαν στις πολεμικές τέχνες ούτε είχε δική του περιουσία. Παρόλα αυτά είναι αρκετές οι περιπτώσεις όπου οι αφέντες επέτρεπαν να συγκεντρώνει χρήματα τόσο ώστε να εξαγοράσουν την ελευθερία τους. Ένας δούλος δεν είχε το δικαίωμα να συνάψει σχέση με κάποιο ελεύθερο αγόρι και για το λόγο αυτό χρησιμοποιούνται και ως φύλακες για την φύλαξη και τη μεταφορά των τα παιδιών στο σχολείο για να μπορέσει να αποφευχθεί μια τέτοια κατάσταση κατά τη διάρκεια των μετακινήσεών τους από την οικία τους προς την προς τον δάσκαλο.

[\(https://ekivolosblog.wordpress.com/2013/05/02/%CE%B7%CE%B4%CE%BF%CF%85%CE%BB%CE%B5%CE%B9%CE%B1%CF%83%CF%84%CE%B7%CE%BD%CE%B1%CF%81%CF%87%CE%B1%CE%B9%CE%B1-%CE%B5%CE%BB%CE%BB%CE%B1%CE%B4%CE%B1/\)](https://ekivolosblog.wordpress.com/2013/05/02/%CE%B7%CE%B4%CE%BF%CF%85%CE%BB%CE%B5%CE%B9%CE%B1%CF%83%CF%84%CE%B7%CE%BD%CE%B1%CF%81%CF%87%CE%B1%CE%B9%CE%B1-%CE%B5%CE%BB%CE%BB%CE%B1%CE%B4%CE%B1/)

Εικόνα 9.1: Οι δούλοι

Η σημαντική συμβολή των δούλων φαίνεται ιδιαίτερα μετά τον έκτο αιώνα προ Χριστού. Η ποινή για τους εγκληματίες ήταν η δουλεία ή ακόμα και η αβάσταχτη φτώχεια υποχρέωνε κάποιους να πουληθούν ως δούλοι, τόσο οι ίδιοι, όσο και τα παιδιά τους ή ακόμη και για οικονομικά χρέη. Οι δούλοι αντιμετωπιζόταν ως εργαλεία. Μεγάλος αριθμός ιδιοκτητών δούλων δούλευε εξίσου μαζί τους.

Πηγή κέρδους ήταν η ενοικίαση δούλων για ορισμένο χρονικό διάστημα σε γεωργικές εργασίες, σε δημόσια έργα και στην επιδιόρθωση δρόμων και κατασκευών. Οι περισσότεροι δούλοι εργάζονταν σκληρότερα σε τρομερά επικίνδυνες και εξευτελιστικές δουλειές. Μια από τις χειρότερες ήταν τα αργυρωρυχεία όπου χιλιάδες δούλοι έχασαν τη ζωή τους από υπερκόπωση ή δυστυχήματα.

Υπήρχαν περιπτώσεις όπου τεχνίτες επανδρώνουν εργαστήρια με δούλους και έπαιρναν ένα μέρος από όσα κερδίζουν εκείνοι από τη μεταλλοτεχνία, την αγγειοπλαστική, τη γλυπτική, τη ραπτική και άλλες τέχνες.

Δούλος που κατάφερε πολλά ήταν ο Πausανίας, ο οποίος δούλευε για δυο τραπεζίτες στο λιμάνι του Πειραιά. Έκανε τόσο καλή δουλειά και έμαθε τόσα πολλά ώστε οι τραπεζίτες των απελευθέρωσαν και εκείνος ξεκίνησε τη δική του επιχείρηση. Άνοιξε τράπεζα στην Αθήνα και ένα εργαστήριο κατασκευής ασπίδων. Και έγινε ο πλουσιότερος τραπεζίτης και επιχειρηματίας της εποχής στην περιοχή του. Στην πλειοψηφία τους οι δούλοι περνούσαν όλη τη ζωή τους χωρίς ελπίδα απελευθέρωσης και ελάχιστα έως σπάνια κάποιος δούλος αναλάμβανε δουλειά τραπεζίτη.

Η πλειοψηφία εργαζόταν σε σπίτια ως μάγειρες, υπηρέτες, κηπουροί, συνοδοί και δάσκαλοι των παιδιών των αφεντικών τους. Οι γυναίκες δούλες έκαναν πολλές από τις παραδοσιακές γενικές οικιακές εργασίες-, μαγείρευαν και έφερναν σε πέρας τα πιο δύσκολα κομμάτια της δουλειάς.

Αν είχαν καλή μόρφωση αναλάμβαναν εξειδικευμένα καθήκοντα, όπως η αντιγραφή βιβλίων. Γυναίκες με ταλέντα συχνά έφτιαχναν λεπτεπίλεπτα κινήματα, φρόντιζαν τα μωρά και τα παιδιά. Οι περισσότεροι δάσκαλοι ήταν δούλοι όπως και αρκετοί γιατροί.

Τα μονά τους δικαιώματα ήταν ότι απαγορευόταν να τους σκοτώσουν και το μόνο πρόσωπο που μπορούσε να τους χτυπήσει ήταν ο ιδιοκτήτης τους. Υπήρχε νόμος που όρισε πως η μόνη περίπτωση να γίνει δεκτή στο δικαστήριο η κατάθεση δούλου ήταν μετά από βασανιστήρια.

Σπάνιες περιπτώσεις απελευθέρωσης δούλων ήταν περιστατικά αν κάποιο άτεκνο ζευγάρι υιοθετούσε ένα νεαρό δούλο και τον ανέτρεφε ως παιδί του. Ορισμένες φορές κάποιος ιδιοκτήτης απελευθερώνει το δούλο, ο οποίος συνήθως όφειλε να συνεχίζει να παρέχει ορισμένες υπηρεσίες στον πρώτο ιδιοκτήτη του και υπήρχε και η περίπτωση απελευθέρωσης δούλων χάρη στην διαθήκη των ιδιοκτητών τους. Υπήρχαν και σκληρόκαρδοι αφέντες που απελευθέρωναν τους γέρους και τους άρρωστους δούλους γιατί τους κόστιζε περισσότερο να τους συντηρούν.

Σημαντική ανησυχία των ελλήνων ήταν η περίπτωση που η δούλοι θα σκεφτόταν να εξεγερθούν. Σύμφωνα με τον Πλάτωνα και τον Αριστοτέλη θεώρησαν καλή ιδέα να μην προέρχονται όλοι οι δούλοι του σπιτιού από το ίδιο μέρος του κόσμου ώστε να μη μιλάνε την ίδια γλώσσα με αυτό τον τρόπο θα μειωνόταν ο κίνδυνος των εξεγέρσεων.

Συμπεράσματα

Η ζωή στην αρχαία Αθήνα ήταν πολύ διαφορετική από ότι είναι σήμερα και εξελίχθηκε με το πέρασμα των χρόνων. Υπήρχαν ιδιόκτητα σπίτια, μεγάλος αριθμός ναών, εργαστήρια τεχνιτών, αγορά.

Όταν γεννιόταν ένα παιδί δεν θεωρούνταν αναγνωρισμένο εάν δεν γινότανε ειδική τελετή επισημοποίησης της ύπαρξης του νέου μέλους σε μία οικογένεια.

Οι άνδρες κατείχαν εξέχουσα θέση μέσα στην κοινωνία της αρχαίας Ελλάδας,

Οι γυναίκες είχαν την πλήρη ευθύνη για την ολοκλήρωση των καθημένων δραστηριοτήτων της οικίας καθώς επίσης και τη διαχείριση του σπιτιού και τον έλεγχο. Επίσης μέλημα της γυναίκας ήταν η ανατροφή των παιδιών μέχρι την ηλικία των έξι ετών ενώ στην περίπτωση των κοριτσιών η ανατροφή τους από τη μητέρα τους επεκτεινόταν μέχρι την ημερομηνία του γάμου τους όπου ήταν υποχρεωμένες να μάθουν τα γενικά καθήκοντα και τις δραστηριότητες που θα ήταν χρήσιμες μέσα στην οικία τους.

Από την άλλη πλευρά η εκμάθηση και η αναστροφή των αγοριών προσφερόταν από τους παιδαγωγούς όπου μέχρι την ηλικία των 18 γιατί στη συνέχεια ο νέος στρατευόταν, και μέχρι την ηλικία όπου είχε την οικονομική δυνατότητα ο πατέρας που

αναλαμβάνει συνεχιζόταν η επιμόρφωση που θα έφερνε εφόδια για να γίνει ένας σωστός και μορφωμένος πολίτης στην αρχαία Αθήνα.

Η διατροφή των αρχαίων Ελλήνων χαρακτηρίζεται λιτή. Όπου βασικό συστατικό των γευμάτων τους ήταν το ψωμί, το τυρί, το σιτάρι και το κρασί και τα γαλακτοκομικά προϊόντα. Η κατανάλωση κρέατος θεωρούνταν υψηλή πολυτέλεια και πραγματοποιούνταν μόνο σε ειδικές περιστάσεις και κατά τη διάρκεια τελετών. Όμως η κατανάλωση ψαριών και λαχανικών βρισκόταν σε καθημερινή αφθονία στα γεύματα των αρχαίων Ελλήνων, καθώς επίσης τα φρούτα, οι ξηροί καρποί και το κρασί.

Η παραγωγή των γλυκισμάτων δεν ήταν τίποτα περισσότερο με ότι μπορούσε να παραχθεί από το μέλι. Το οποίο μαζί με το κρασί ήταν σε αφθονία το έπιναν σε καθημερινές συναντήσεις και στα συμπόσια με προσθήκη νερού.

Τα σπίτια τους κατασκευάζονταν από απλά πήλινα τούβλα και επικαλύπτονταν με ασβέστη, οι οροφές τους ήταν φτιαγμένες από κεραμίδια για να προστατεύονται από τη βροχή, τα παράθυρα ήταν μικρά ή ανύπαρκτα για να είναι πιο ασφαλές τα σπίτια και είχαμε και ένα προαύλιο χώρο.

Η λατρεία των νεκρών τους πραγματοποιούνταν από μια μεγάλη εθιμοτυπική τελετουργία γιατί πιστεύονταν ότι το σώμα

ξεχωρίζει από την ψυχή και ο νεκρός συνεχίζει τη ζωή του σε έναν άλλο κόσμο.

Η ανάπτυξη της δουλειάς και των σκλάβων κατά την αρχαία περίοδο είναι κάτι διαδεδομένο. Για την εποχή εκείνη μεγάλος αριθμός ατόμων οι οποίοι είτε ήταν λάφυρα πολέμου, είτε ήτανε από πειρατεία είτε από άτομα τα οποία είχαν υψηλά χρέη αναγκάζονταν και εξαγοράζονταν από κάποιο αφέντη.

Βιβλιογραφία

A. Μήλιος, Ν. Μπιργάλιας, Δημόσιος και ιδιωτικός βίος στην Ελλάδα από την αρχαιότητα ως τα μεταβυζαντινά χρόνια. Εκδόσεις Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο.

B. Schild, (2001), Ξενίδου, Οι γυναίκες στην Ελληνική αρχαιότητα. Εκδόσεις Ερμής

C. Reinisberg, (2008), Γάμος, εταιρείες και παιδεραστία στην αρχαία Ελλάδα. Εκδόσεις Παπαδήμας

E. Fantham, (2004), Γυναίκες τον αρχαίο κόσμο. Εκδόσεις ΠΑΤΑΚΗ

Flaceliere R. (1974).Ο δημόσιος και ιδιωτικός βίος των Αρχαίων Ελλήνων, εκδόσεις Παπαδήμα Δ.

Haydn Middleton, (2003), Η κατοικία στην Αρχαία Ελλάδα. Εκδόσεις Σαββάλα

H. Marrou, (2009), Η Ιστορία της εκπαίδευσης στην αρχαιότητα. Εκδόσεις Δαίδαλος, Ζαχαρόπουλος.

Horst Blank. (2004), Η Εισαγωγή στην ιδιωτική ζωή των αρχαίων Ελλήνων και Ρωμαίων. Εκδόσεις Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τράπεζας.

J.J. Maffre, Η ζωή στην κλασική Ελλάδα. Εκδόσεις Μεταίχμιο.

Kolobova K.M. – Ozarechaja E.L. (1989), Η καθημερινή ζωή στην Αρχαία Ελλάδα, εκδόσεις Παπαδήμα.

P. Conndly, H.Dodge, (2011), Η αρχαία πόλη. Εκδόσεις ΠΑΤΑΚΗ

S. Royer, G.Salles, (2005) Η ζωή στην Ελλάδα την εποχή του Περικλή. Εκδόσεις ΠΑΤΑΚΗ

S. Blundell, (2004), Γυναίκα στην αρχαία Ελλάδα. Εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα

V.S.Cucket, Προβλήματα του φύλλου στην αρχαία Ελλάδα.

Διαδικτυακές Πηγές

<https://balaska.files.wordpress.com/2014/06/ceb1cebceadcf81cebfcf82ceb4ceb9ceb1cf84cf81cebfcf86ceaecf82.pdf>

<https://www.palmosev.gr/i-diatrofi-stin-archea-ellada/>

<http://www.hellinon.net/ANEOMENA/Endysi.htm>

http://www.greekalert.com/2014/09/blog-post_812.html

http://lykpeiranavr.att.sch.gr/Lessons/01HUMANITIES/History/StudentWorks/20_Margaritou/06_Liosis.pdf

<http://www.csd.uoc.gr/~hy201/erg22.html>

<http://schoolpress.sch.gr/istoriomnemones/%CF%83%CF%80%CE%B9%CF%84%CE%B9%CE%B1%CE%B5%CF%80%CE%B9%CF%80%CE%BB%CE%B1%CF%83%CF%84%CE%B7%CE%D%CE%B1%CF%81%CF%87%CE%B1%CE%B9%CE%B1%CE%B1%CE%B8%CE%B7%CE%BD%CE%B1/>

<https://skolix216.wordpress.com/2016/05/15/%CE%B1%CF%81%CF%87%CE%B1%CE%AF%CE%B1-%CE%B5%CE%BB%CE%BB%CE%B7%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CE%AE-%CE%B5%CE%BD%CE%B4%CF%85%CE%BC%CE%B1%CF%83%CE%AF%CE%B1/>

<http://www.ekivolos.gr/Arxaia%20endymata%20kai%20ypodhmata.htm>

http://kosmimatamexantres.blogspot.gr/2009/11/blog-post_26.html

http://kosmimatamexantres.blogspot.gr/2009/11/blog-post_26.html

https://antikleidi.com/2017/11/03/pedi_arxea_elada/

http://archaia-ellada.blogspot.gr/2014/12/blog-post_45.html

http://enpoermionis.blogspot.gr/2015/04/blog-post_24.html

<http://www.orp.gr/?p=17454>

<https://ekivolosblog.wordpress.com/2013/05/02/%CE%B7%CE%B4%CE%BF%CF%85%CE%BB%CE%B5%CE%B9%CE%B1%CF%83%CF%84%CE%B7%CE%BD%CE%B1%CF%81%CF%87%CE%B1%CE%B9%CE%B1%CE%B5%CE%B%CE%BB%CE%B1%CE%B4%CE%B1/>